

Christina Eriksen

«Det va så fint å snakk me dæ på turen, trur du vi kan gjør det en anna gang å?»

En kvalitativ studie om barnesamtaler i
barnehagen

Masteroppgave i spesialpedagogikk

Trondheim, juni 2013

Veileder: Bodil Mørland

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Dronning Mauds Minne
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse
Pedagogisk institutt

FORORD

Jeg vil rette stor takk til min veileder Bodil Mørland, for god veiledning, godt samarbeid, raske svar og konstruktive tilbakemeldinger. Jeg vil også takke mine to informanter, som ville delta i dette prosjektet, dere har vært til stor nytte og hjelp i dette arbeidet. Til slutt vil jeg takke familien min for stor tålmodighet og støtte underveis. En spesiell takk til min samboer Roger Mandahl, min datter Michelle J. Eriksen og min søster Elisabeth R. Eriksen for god hjelp og støtte, oppmuntring og avlastning med både husarbeid og hundepass gjennom hele denne prosessen.

Dikt

Når jeg ber dig lytte til mig,
og du begynder at give råd,
gør du ikke, hvad jeg ber dig om.

Når jeg ber dig lytte til mig, og du fortæller mig, hvorfor jeg ikke
må føle, som jeg gør, så tramper du på mine følelser.

Når jeg ber dig lytte til mig,
og du synes, du bør gøre noget for at løse mine problemer,
går du galt af mig, hvor mærkelig det end kan lyde. Måske
er det derfor, at bøn er godt for nogle mennesker,
fordi Gud er taus og ikke giver råd eller prøver at ordne tingene.

Han lytter og tror på, at du selv kan klare det.

Så lyt til meg, hør hvad jeg siger,
hvis du ønsker at tale til mig
så vent lige-nogle minutter til det bliver din tur,
og jeg lover dig, jeg skal høre på dig.

(Et dikt av en anonym engelsk poet, oversatt av psykiateren Søren Buus Jensen (Kinge,
2006).

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema	1
1.2	Avgrensing og struktur	2
2	TEORI.....	4
2.1	Kommunikasjon.....	4
2.1.1	Kommunikasjonsmåter.....	4
2.1.2	Samtaler og metoder.....	5
2.1.3	Utvikling av gode relasjoner	7
2.1.4	Anerkjennelse.....	9
2.1.5	Kunsten å lytte.....	10
2.2	Fange opp/følge opp	11
2.2.1	Psykisk helse	11
2.2.2	Tidlig innsats og forebygging	12
2.2.3	Sosial og emosjonell utvikling	12
2.2.4	Barns stemme	14
2.2.5	Barns troverdighet	15
2.3	Kompetente voksne	15
2.3.1	Voksenrollen	15
2.3.2	Kompetanseheving	17
2.4	Tilrettelegging for bruk av barnesamtaler	18
2.4.1	Å sette samtaler i et system.....	18
3	METODE.....	19
3.1	Kvalitativ metode	19
3.2	Forskerrollen.....	20
3.3	Utvalg	20
3.4	Intervjuguide.....	22

3.5	Prøveintervju	23
3.6	Gjennomføring.....	24
3.7	Bearbeiding av data	24
3.8	Kvalitet i en kvalitativ studie, reliabilitet og validitet	26
3.9	Etiske betraktninger.....	27
4	RESULTAT OG DRØFTING.....	29
4.1	Forebygging-Tidlig innsats.....	29
4.1.1	Anerkjennelse- å ta på alvor	29
4.1.2	Sosial og emosjonell utvikling	32
4.1.3	Psykisk helse	34
4.1.4	Språkutvikling	35
4.2	Kommunikasjon og Relasjoner	36
4.2.1	Foreldresamarbeid.....	36
4.2.2	Kommunikasjon og metoder	38
4.2.3	Relasjoner.....	39
4.3	Kompetanse for å bruke barnesamtaler	40
4.3.1	Ansattes kompetanse, veiledning og oppdatering	40
4.3.2	Voksenrollen	42
4.4	Organisering og tilrettelegging.....	43
4.4.1	Ulike typer samtaler	43
4.4.2	Bruken av barnesamtaler	45
5	AVSLUTNING.....	48
	REFERANSELISTE.....	51
	Vedlegg 1.....	54
	Vedlegg 2.....	55
	Vedlegg 3.....	56
	Vedlegg 4.....	60

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg fikk inspirasjon til denne masteroppgaven etter et par tilfeller i barnehagen der jeg arbeidet som pedagogisk leder. Det ene barnet var i utgangspunktet både sjenert og stille, lite vant med å prate og barnevernet vurderte omsorgsovertakelse på grunn av mistanker om familievold. I møte med barnevernet sa ikke barnet et eneste ord, selv om barnet var trygg på meg. Barnet ville heller ikke tegne situasjonen som var vanskelig, men så bare rett i veggen. Jeg husker jeg tenkte at det ikke er så rart at barn ikke prater om tanker og følelser når vanskelige tilfeller oppstår, hvis de ikke er vant med å prate i gode tider. Jeg ble derfor litt nysgjerrig på å sette samtaler med barn i et system, slik at barna ble vant med å sette ord på tanker og følelser. Det andre tilfellet var senere på året. Avdelingen hadde vært på en tur, der jeg pratet med en 5 år gammel gutt om hans samvær med far som foregikk hver annen helg. Vi hadde en hverdagslig samtale om stort og smått. Da vi var tilbake i barnehagen kom han bort til meg og sa på trøndersk med ett litt flaut smil «det var så fint å snakke med dæ på turen, trur du vi kan gjør det en anna gang å?» Dette opplevde jeg som svært rørende, at denne beskjedne gutten følte det var så godt å bli sett og hørt at han ytret et ønske om en ny samtalestund. Disse episodene kunne jeg ikke glemme, og barnesamtaler ble derfor et emne jeg ønsket å få større kunnskap om, og som jeg fikk muligheten til gjennom denne masterstudien.

Ifølge Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2006) så krever det å delta i det moderne samfunn høy sosial kompetanse, og det kreves trening i sosial ferdigheter fra barna er svært unge. Barna som får sosial trening, får i større grad utbytte av sin samhandling med andre barn og andre pedagogiske aktiviteter i barnehagen. Selv om barna har stort utbytte av hverdagslivet i barnehagen, så er de også mottakelig for bevisstgjøring og konkret trening i ferdigheter.

Ifølge Britt Johanne Eide og Nina Winger (2003) har barnets rolle vært i stor forandring de siste årene, og innenfor den samfunnsvitenskapelige forskningstradisjonen snakkes det om et nytt "paradigme" i forhold til synet på barn og barndom. Samfunnet har skiftet perspektiv på barnet, og i dag erkjenner man at barn har rettigheter, kunnskap, synspunkter, behov og refleksjoner som er viktig å lytte til. Denne posisjonen har barn rett til i ideologisk og juridisk forstand. Barns rettigheter er forankret i FNs barnekonvensjon av 1989 (Barne- og familiedepartementet, 1991), blant annet rett til "protection", "provision" og "participation". Barns stemme kan derfor ikke lenger overses.

Med dette som bakgrunn ser vi at barnehagene har et overordnet ansvar, for å tilfredsstille de krav, som blir stilt overfor organisasjonen. Dette viser at samfunnet har en viktig rolle i det å lytte til barn, la de bli sett og hørt. Med dette som utgangspunkt har jeg valgt å rette søkelyset på barnesamtaler og hvordan en barnehage kan tilrettelegge for dette. Med følgende problemstilling og underproblemstilling:

Hovedproblemstilling:

Hvordan kan samtaler med barn bidra til utvikling av god psykisk helse?

Underproblemstilling:

Hvordan kan barnehager legge til rette for bruken av barnesamtaler?

Målet med min studie er å undersøke på hvilken måte samtaler med barn kan bidra til utvikling av god psykisk helse. Utgangspunktet for mine problemstillinger er også å få se på hva som kreves av de voksne i arbeidet med barnesamtaler, og hvilken type kommunikasjon og kompetanse som er viktig, for å kunne ha samtaler med barn som skaper utvikling både for barnet og de voksne. Jeg undersøker videre hva som kreves av tilrettelegging for å bruke barnesamtaler i barnehagen, hvordan barnesamtaler blir brukt i praksis, og hvordan barnehagen kan bruke samtaler med barn som et ledd i forebygging, og som en del av tidlig innsats.

For å undersøke problemstillingene har jeg valgt å intervju to spesialpedagoger i to ulike barnehager. Jeg ønsker å fordype meg teoretisk, men også få et inntrykk av hvordan barnehagen arbeider med temaet. Foruten å øke min kunnskap, ønsker jeg dette bidraget kan være med på å informere andre, og vise hvordan det kan tilrettelegges for pedagogisk arbeid med barnesamtaler.

Verdensdagen for psykisk helse 10 oktober. 2012 var del av en internasjonal satsing for å informere og oppnå åpenhet om psykisk helse. I år ble oppmerksomheten rettet mot barn, familie og samfunn. Helsedirektoratet håpet at markeringen kan gi barnehagene og småskolen inspirasjon til å sette psykisk helse på dagsorden, og skape bevissthet om hjelpetilbudet.

1.2 Avgrensning og struktur

Jeg velger først å presentere teorien med mine problemstillinger, som et utgangspunkt. Jeg har valgt å starte med teori om barns utvikling, og deretter et avsnitt om kommunikasjon. Videre skriver jeg om kompetanse, så om tidlig innsats og til slutt et avsnitt om tilrettelegging for bruk av barnesamtaler. I det neste kapittel blir metoddelen presentert, som har fokus på en kvalitativ

undersøkelse og det kvalitative intervju, forskerrollen, utvalg, gjennomføring, intervjuene, bearbeiding og analyser, kvalitet i en kvalitativ studie og til slutt etiske betraktninger. Videre presenteres resultat med en drøftingsdel fortløpende etter hvert kapittel. Jeg drøfter i lys av teori og informantenes svar og egne refleksjoner. Til slutt i oppgaven presenteres en avslutning, med en oppsummering av intensjonene jeg hadde ved studiens start og resultater jeg kom fram til med utgangspunkt i mine problemstillinger.

2 TEORI

Med problemstillingene som bakgrunn vil jeg i dette kapittelet gjøre rede for hva som ut i fra faglitteraturen karakteriserer mitt tema. Jeg presenterer teorien i kapitlene som vist under inndelt i hovedkategorier og underkategorier, for å gi leseren best mulig oversikt. Det er de fire hovedkategorier jeg mener er mest relevant for mitt tema, min problemstilling og resultatene som er presentert i oppgaven. Først et kapittel om kommunikasjon: kommunikasjonsmåter, samtaler og metoder, å etablere gode relasjoner, anerkjennelse, kunsten å lytte, og metoder som kan brukes i barnesamtalene. Deretter følger et kapittel om å fange opp-følge opp: tidlig innsats og forebygging, sosial og emosjonell utvikling, barns stemme og barns troverdighet. Videre et kapittel om kompetente voksne; voksenrollen og kompetanseheving. Til slutt et kapittel om tilrettelegging for bruk av barnesamtaler, og å sette samtaler i et system.

2.1 Kommunikasjon

2.1.1 Kommunikasjonsmåter

Å kommunisere med andre er viktig for å kunne uttrykke meninger, behov og følelser personer måtte ha. Mennesker må kommunisere om noe, samt ha en måte å kommunisere på. Kommunikasjon er sentral i temaet barnesamtaler. Ulike typer barnesamtaler beskrives nærmere i kapittel 2.2.2. Vi kommuniserer både verbalt og nonverbalt. Mimikk, ulike følelsesuttrykk, øyekontakt, gester og kroppsholdning er nonverbale uttrykk. Ifølge Liv Lassen og Nils Breilid (2010) forekommer disse gjerne samtidig og parallelt. Disse nonverbale uttrykk gir oss mye informasjon. Slike uttrykk tolkes som en genuin informasjon om den relasjonen mennesket befinner i og innholdet i den. I verbal kommunikasjon brukes formuleringer, og gir signal om at motparten er hørt. Ulike måter å gi respons på er åpne spørsmål, speiling av ord og tema, undring og bekreftelse av opplevelser. Slike responsformer kan hjelpe med å formidle eget perspektiv, og minimale responser, som er små ord og uttrykk. Kroppssignal som beskrevet er svært sentralt i et spesialpedagogisk perspektiv. Kommunikasjon er en måte å uttrykke seg på, men vi må også kommunisere for å kunne utvikle oss på dette området. Ifølge Grethe Skau (2011) kan vi strukturere, klargjøre, endre og videreutvikle våre tanker og følelser ved å sette ord på dem. Samtaler kan derfor føre til en god utvikling hos barnet. Alan Sroufe (1996) påpeker at positiv toveis kommunikasjon mellom voksne, vil for barn i førskolealder, føre til større fleksibel, positiv og effektiv egenregulering. Da kan barna bli i bedre stand til å møte utfordringer og utnytte de muligheter som oppstår i deres verden. Ifølge Helge Svare (2006) er en dialog en fornuftig virksomhet, som utøves gjennom ord. Dette begrunner Svare ved å

henvise til ordets opprinnelige betydning. Det greske ordet `dia` betyr gjennom og `logos` betyr `ord`, `å tale`, eller `fornuft`. Dialogen kan også skape et mer rikt og nyansert språk, ved at ordene vi bruker kan utforskes på nye måter.

2.1.2 Samtaler og metoder

Emilie Kinge (2006) har arbeidet med barn og unge med spesielle behov i mange år blant annet i PP-tjenesten, og har gjort seg viktige erfaringer med systematisk bruk av barnesamtaler. Hun er overbevist om at samvær og samtalestunder kan gjennomføres sammen med alle barn, såfremt situasjonen er tilpasset barnets modenhets- og funksjonsnivå. Primærdialogen fokuserer på et samspill mellom omsorgsperson og spedbarn. Prinsippene i denne dialogen baserer seg på at de voksne er sensitive for barnets uttrykk og responderer på barnets blikk, gråt, lyder og bevegelser. Kinge mener at dette lar seg overføre uansett alder og modenhetsnivå.

Barn er eksperter på egen virkelighet, og for at barna skal slippe til med sin erfarte virkelighet, trengs metoder, som fanger opp dette. I en travel hverdag går tiden raskt og ressursene er knappe, så det er hensiktsmessig å finne en metode som kan gi et "bilde" av barnet og hva det tenker. Vi kan bruke både intervju, fortelling og samtaler som metode (Britt Johanne Eide og Nina Winger, 2003). Berit Bae (2004) skriver om viktigheten av å ha en anerkjennende væremåte og holdning til andre mennesker, og jeg mener at en slik holdning må følge alle metoder som brukes for å få kjennskap til barnas tanker og opplevelser.

Ifølge Anbjørg Ohnstad (1998) kan det være en utfordring å stille spørsmål slik at man får utfyllende svar. Det er viktig å stille spørsmålene slik at de åpner og ikke lukker igjen. Man bør også akseptere det som blir sagt og ikke begynne å tolke, eller kommentere. Slik kan en vise respekt og tro på den andres kompetanse og anerkjenne barnets virkelighet. Gjennom en slik interesse for den andre blir man som hjelper en interessant person (Reidun Hafstad & H. Øvereide, 1996). Ifølge Kinge (2006) vil noen voksne føle presentasjonsangst og press når de må gjennomføre samtaler. For å ta bort noe av presset kan man kalle stundene «det empatiske og anerkjennende samvær». For mange små og urolige barn vil selve samværet med de voksne være positivt nok. Et slikt samvær kan føre til at de voksne får en endring i sin forståelse av barnet som gir en bedre kontakt, og om mulig oftere kontakt.

Det finnes trange og romslige samtalemønstre. I de trange vises blant annet lite innlevelse, mye tvil og skepsis til det som blir sagt, med mange vurderende kommentarer og krav til begrunnelse. Barna blir sammenlignet med hverandre. I romslige samtalemønstre innbyr den voksne til aksept av at barna opplever ting ulikt og at de har ulike perspektiv. Det legges vekt

på at det er flere måter å se ting på, og denne atmosfæren gir barna tillit til å si ifra fra sitt ståsted, selv om det er ulikt de andres. Erfaringen blir at deres individuelle meninger og deres solidaritet med andre kan gå hånd i hånd (Bae, 2004).

Ifølge Kinge (2006) så har systematiske samtaler til hensikt å sette i gang prosesser, som kan føre til økt selvinnsett, utvikling av språk og dermed følelser og behov. Samtaler kan brukes mindre systematisk i hverdagssituasjoner, men i de systematiske samtaler som er iverksatt vil fysiske rammer, relasjoner barn-voksen, og innhold/tema i samtalen følge et annet mønster enn i generelle samtaler. Systematiske samtaler foregår til fastsatt tid, gjerne over tid og har et samvær som preges av en anerkjennende og empatisk holdning. Barnet skal styre samtalen og den voksne fange opp «tråder», følge barnets initiativ, bekrefte og bidra til utvikling. Bruk av støttmateriell, bøker og bilder kan brukes til de yngre barna, og barn med uro og konsentrasjonsproblemer. Også uformelle samtaler har en verdi da det kan være en arena der vennskap oppstår og som stimulerer til refleksjon. Når vi snakker om oss selv, bygges historier gjennom små biter og skaper et helhetlig bilde. En grunnleggende tanke innenfor narrativ teori, er at isolert sett så har våre opplevelser og erfaringer liten betydning før vi gir dem mening og «syr» dem inn i narrativer, historier eller fortellinger (Patricia Meyer Spacks, 1986).

Det finnes ulike metoder for å samtale med barn. I den planlagte, eller "strukturerte samtalen" kan målet være å belyse barns omsorgssituasjon gjennom å få faktainformasjon. Denne brukes gjerne når barnet allerede er i en spesiell situasjon, som for eksempel overgrep, svik, omsorgssvikt og lignende. Den strukturerte samtalen har et bestemt formål og er planlagt med tanke på tema som søkes belyst (Kari Trøften Gamst og Åse Langballe 1993). En fortelling kan være en praksisfortelling, som gir rom for en dialog med spørsmål og svar. Det kan føre til at barn får satt ord på sine erfaringer, men barnet bestemmer temaet i fortellingen. Intervju brukes for å få innsikt i barnets tanker og hva det mener om ulike temaer. Sammenlignet med samtaler har et intervju mer preg av systematisk tilnærming, der tema og utvalg er forhåndsbestemt, og det er gjort avtaler med barnet om tid og sted. I et intervju kan man også bruke støttmateriell, som for eksempel dukker, leker, tegninger og bilder. Etter intervjuet er det viktig for barnet at det blir en god avslutning. Barna har brukt tid på dette, og delt tanker og erfaringer med de voksne. Mange kan bli usikre på om de har svart godt nok på spørsmålene, og det er derfor viktig at vi forteller at de har gitt nyttige og gode svar, og at det har vært hyggelig å snakke med dem. Da føler barna at de har blitt sett og hørt og at det de har fortalt har en verdi for andre. Barna vil da kunne få en følelse av mestring, dette er svært positivt for deres identitetsdannelse (Gamst og Langballe, 1993).

Det er utviklet modeller i fagene sosialt arbeid og psykologi, som kan være et hjelpemiddel i profesjonelle samtaler. Viktige og grunnleggende metodiske trekk ved modellen som er utformet er: Den profesjonelle samtalen skal ha en klar hensikt, og den profesjonelle samtalen består av ulike faser. Arbeidsmodellen, som har innarbeidet de viktigste prinsipp i konvensjonell samtalemetodikk har disse fem faser: Forberedelsesfasen, innledningsfasen, arbeidsfasen, avslutningsfasen og etterarbeidsfasen. Forberedelse og etterarbeid bør inngå som integrerte faser i arbeidet (Clas Jostein Claussen, 2010).

Ifølge Kari Gamst (2011) er samtalemetoden Den Dialogiske Samtalemetoden (DCM) utviklet for å gjennomføre profesjonelle samtaler med barn. Grunnlagstanken som denne metoden bygger på er at barnet er ekspert på sin egen opplevelse, og barnet har sin rett til å formidle seg på egne vegne. Dette synet er i overensstemmelse med FN's barnekonvensjon, som er implementert i norsk lovgivning. Barnekonvensjonen legger vekt på at barn er kompetente informanter som må slippe til med sin kompetanse. Derfor er det nødvendig med kunnskap om kommunikasjon med barn. DCM er spesielt godt egnet for arbeid i det barnefaglige praksisfeltet, fra dommeravhør til samtaler med barn i pedagogiske sammenhenger, som har som mål å gi barna en god forutsetning, for å åpne opp å fortelle om ulike vanskeligheter de opplever. Gjennom den dialogiske prosessen kan særlig barn i utsatte livssituasjoner, gis optimale forhold til å fortelle om blant annet tanker, erfaringer, selvopplevde hendelser, overgrep og omsorgssvikt. Et sterkt barneperspektiv, og et dialogisk kommunikasjonsmønster kjennetegner DCM som metode. Barnet blir sett, hørt og tatt på alvor, og oppleves som et selvstendig subjekt med rett til egne erfaringer og følelser. En forutsetning er at barnet møtes med respekt og varme, og at en tillitvekkende relasjon er fokus gjennom hele samtalen.

2.1.3 Utvikling av gode relasjoner

Å samtale med barn både ivaretar og skaper nye relasjoner. Ifølge Ohnstad (1998) kan en relasjon beskrives som et forhold mellom to, eller flere mennesker, og kvaliteten på relasjonen er avhengig av hvor ofte de møtes, hva som knytter dem sammen, hvordan de oppfatter hverandre, hvilken betydning samværet har for selvbildet deres og lignende. Ifølge Daniel N. Stern (2007) er vi en meget sosial og intim art, der mental fortrolighet skaper relasjoner. Ohnstad (1998) skriver at mennesket er avhengig av å ha relasjoner til andre mennesker, og bruker mye tid på å etablere og sikre slike relasjoner. Relasjonene vi hadde i oppveksten vår setter sitt preg på relasjonene vi etablerer i voksen alder. Barn har ulik tilknytning til sine omsorgspersoner, og i utviklingspsykologien har man fokus på hvilken tilknytning barnet har hatt. Kvaliteten på tilknytningen og relasjonene i barndommen virker inn på hva man forventer

seg av andre mennesker. Utrygg tilknytning kan føre til vansker med å tro på at det finnes hjelp, og vansker med å stole på sine omsorgspersoner. Dette kan føre til vansker med nærhet til andre, og kompliserte samspillsmønstre. I et system- og kommunikasjonsperspektiv kan det som skjer med det enkelte menneske, ha en innvirkning på spillet mellom to mennesker. Lars Smith (2002) er en anerkjent norsk forsker innen tilknytning og tilknytningsforstyrrelser. Ifølge ham kan barn med manglende tilknytning blant annet søke trøst og sosial kontakt med forholdsvis fremmede personer uten å vise tilbakeholdenhet som passer for alderen, og ha alvorlige vansker med selvregulering og selvbeskyttelse. Slik atferd vil naturligvis ha en viss innvirkning på relasjoner som barnet etablerer både til barn og voksne.

Ifølge Kinge (2006) må det for å kunne skape en god relasjon, utvikles tillit og trygghet hos barnet og den voksne, og den voksne må kunne stille åpne og undrende spørsmål. Variasjon mellom samtale og taushet gir ro til ettertanke. Å følge barn og utforske barns tanker og følelser vil kunne gi svar på en eventuell frustrasjon barnet har og finne ut av handlinger barnet har gjort som det trenger å snakke om. En slik dialog kan få barnet til å kjenne på sine følelser og få rettet oppmerksomheten mot egne tanker og opplevelser. Etter hvert kan barnet kjenne igjen disse følelsene og sette ord på dem. Lassen og Breilid (2010) skriver at vi mennesker trenger hverandre og gode relasjoner, for at vi skal utvikle oss og overleve. Relasjoner mennesker imellom bygger både på tilhørighet, kontakt og forhold. Relasjonen mellom voksne og barn er ikke likeverdig, siden voksne er i en mektig posisjon sammenlignet med barns opplevelse av seg selv. Voksne kan bruke sin makt til å styrke barnas tro på seg selv, respekt for seg selv og andre, og å få styrket sin selvstendighet. Ifølge Kinge (2006) vil nye erfaringer og gode relasjoner avlære tidligere erfaringer og måter å reagere på, og samtidig gi muligheter for ny vekst hos barnet. Det er i selve relasjonen at vansker kommer til uttrykk og det er i relasjonen at gode tiltak kan settes inn og skape en endring. Psykologspesialist Erik Larsen mener at det er bedre å kalle en vanske for en forstyrrelse. For eksempel kan begrepet «relasjonsforstyrrelse» være et bedre ord enn sosial-emosjonell vanske, fordi det setter fokus på relasjonen og han mener at det er denne det må arbeides videre med (Larsen, 2004). Ved å ta barna på alvor gir voksne barna muligheten for å utvikle seg i trygge relasjoner, der de kan få bruke sitt potensial til å løse utfordringer og vansker som måtte oppstå i livet gjennom at voksne gir dem trygghet, tillit og evne til å stole på andre (Mælhe, 2008).

2.1.4 Anerkjennelse

For å gjennomføre barnesamtaler må den voksne blant annet vise en anerkjennende holdning til barnet og det barnet forteller. Berit Bae og Jan Erik Waastad skrev allerede i 1992 om anerkjennelse som en grunnleggende holdning, og at i et forhold mellom barnet og de voksne er anerkjennelse sentral. Det ligger en aksept av den andres tanker og opplevelser gjennom å vise en anerkjennende holdning. En anerkjennende relasjon er ikke statisk, men forandres over tid ut i fra hvor i prosessen man er.

Bae (2004) har med utgangspunkt i sin avhandling for graden Dr. Philos, skrevet en bok innen fagområdet barnehagepedagogikk. Boken beskriver dagligdagse samspillprosesser, og hvordan disse skaper forutsetninger for barns opplevelse av selvverd. Teorien hun bruker bygger på Løvlie Shibbyes dialektiske relasjonsforståelse. Den fokuserer på hvordan hverdagsdialogen mellom voksne og barn forstås i lys av anerkjennelsesbegrepet. Bae (2004) viser til Schibbyes dialektiske selv- og relasjonsmodell, som beskriver en anerkjennende grunnholdning. Viktige sider ved dialogen er at den andre personen ser deg som et individ, med verdi, atskilt fra de andre, med egne rettigheter over dine opplevelser. Viktige sider ved dialogen innebærer også at den andre ser deg som en forståelig og aktverdig person. Schibbye mener også at manglende anerkjennelse gjør mennesker mer utsatt både relasjonelt og psykisk. Hun hevder videre at anerkjennelse inneholder omsorg, innlevelse, respekt, bekreftelse, emosjonell tilgjengelighet og en suveren rett til å gi den andre rett til egne opplevelser. Hvis barnets oppfattelse av egne opplevelser ikke blir anerkjent, vil barnet kunne miste tilliten til at egne subjektive opplevelsers realitet er virkelige og gjeldende. Mistillit og tvil i forhold til det de erfarer, oppstår ved den manglende anerkjennelsen. Når barnet opplever sine opplevelser som fremmede, kan de lettere bli påvirket av andre som vil styre og definere. Innenfor denne teorirammen kan man anta at det å bli fremmedgjort sine egne opplevelser, kan innebære psykisk og fysisk vold overfor andre. Innen det valgte teoriperspektivet, kan det å møte anerkjennelse, styrke og gi kraft til den siden av selvet, som forholder seg til refleksjoner og valg. Barn får kontakt med sin opplevelsesverden og utvikler tillit til denne verden gjennom erfaring med dialoger hvor de får gyldiggjort sine opplevelser. De samme prosessene skaper selvavgrensning ifølge den dialektiske tenkning. Når barnet kan skille mellom de ulike følelsene som oppstår, og kan skille mellom egne og andres følelser, vil barnet kunne ha lettere for å si ifra om vanskelige opplevelser. Da kan vi anta at de barna som ikke får bekreftet sin opplevelser, vil få dårligere kontakt med sine tanker og følelser. Utviklingen av selvrefleksivitet, det å betrakte seg selv, kan også bli dårligere. Når barnet mangler tillit til seg

og ikke anerkjenner sine opplevelser som viktige, kan barnet oppleve følelsesmessig uklarhet. Barn kan i tillegg få vansker med å kjenne igjen følelser i andre og leve seg inn i hvordan de har det. Bae (2004) konkluderer disse teoretiske resonnementer med at dialoger, som gyldiggjør barns opplevelser, er viktig for barns psykiske utvikling. Hun konkluderer også med at hvilket forhold barna får til de andre rundt seg, er viktig for deres psykiske utvikling. Schibbye mener det må være en gjensidighet i forholdet mellom prosessene, som foregår i barnets eget selv og i barnets relasjon til andre, og dermed blir dialoger også et sosialt anliggende. I dialogprosesser der egne opplevelser får være gjeldende, antas det at de voksne er lyttende, oppmerksom, åpen, undrende, viser toleranse, forståelse, avbryter ikke og er selvrefleksiv ved å innrømme feil når barnet ikke blir behandlet som et subjekt i forhold til egne opplevelser. Ved en slik væremåte antas det at barnet øker sin sjanse til å si ifra hva de ønsker, uavhengig av hva andre mener. Barna vil også kunne stille flere spørsmål, ta valg, vise godhet og oppriktig interesse for andre. Barna kan ta andres perspektiv og aksepterer at andre barn har egne perspektiv og meninger. Bae (1992) er kritisk til Løvli's Schibbyes framstilling til anerkjennelsesbegrepet, da hun mener at det kan være vanskelig å praktisere. Hun mener at mennesker trenger en viss oversikt over egne opplevelser og ha et avklart forhold til dem, for å kunne gi anerkjennelse, selv om alle vil ha områder som er bevisst og uavgrenset.

2.1.5 Kunsten å lytte

For å gjennomføre en barnesamtale må de voksne lytte til det som blir sagt. Å lytte betyr å høre intensjonene bak det som sies, og å fange opp følelsene som ligger bak. Det krever konsentrasjon i øyeblikket, å våge å være stille og vente. De voksne må oppgi sin egen kontroll over hva som kan bli sagt og gjort, og inneha en åpen og avventende holdning (Kinge, 2006). Å lære seg å lytte til tanker basert på det etiske i møter, kan finnes i pedagogiske teorier og som praksis i kommunale barnehager i den nord italienske byen Reggio Emilia. Der har de utviklet en pedagogisk måte å lytte på, som kalles «lyttende pedagogikk». Den kan både åpne for andres tanker og meningsfulle spørsmål. "Listening means being open to others and what they have to say, listening to the hundred (and more) languages, with all our senses" (Carina Rinaldi, (2005, pp 125-6). Ifølge Rinaldi er det å lytte en tilnærming til livet og påpeker at: «listening is not only a technique and a didactic methodology, but a way of thinking and seeing ourselves in relationship with others and the world» (Rinaldi, 2005, pp 125-6).

2.2 Fange opp/følge opp

2.2.1 Psykisk helse

De aller fleste barn i Norge har det bra hvis vi sammenligner med andre land. Noen har det allikevel vanskelig, og det er viktig at disse får hjelp så tidlig som mulig. Ifølge Helsedirektoratet (2013) og FNs Barnekonvensjon (1989) har alle barn rett til å bli sett og til å få omsorg. Positiv oppmerksomhet fra andre gjør noe med barnets syn på seg selv, så det aller viktigste er å styrke barns selvfølelse, legge til rette for et godt oppvekstmiljø, oppdage vansker og gjøre noe med det. Psykisk helse angår oss alle. En god psykisk helse er viktig for å ha det bra, og grunnlaget for den psykiske helsen blir lagt allerede fra første leveår. Derfor har ansatte i barnehager et ekstra stort ansvar, da de omgås barnet ofte fra det første leveår og har dermed stor påvirkning på deres utvikling.

Psykiske lidelser kan være sammensatte. Svare (2006) skriver at dialog, eller fravær av denne kan spille direkte inn på opplevelsen av den psykiske lidelsen, og avgjøre om den utvikler seg i negativ, eller positiv retning. Ifølge Anna Lovise Kirkengen (2009) så er det mange som får psykiske og medisinske diagnoser etter at de har hatt en oppvekst preget av respektløshet og grenseløshet. Barn som ikke har blitt verdsatt lærer at de ikke har noen verdi. Mangel på egenverdi kan føre til at unge mennesker ikke vet hvordan man skal verne seg i møte med andre mennesker. Hennes doktoravhandling i medisin, handler om helsefølger av overgrepserfaring i barndommen. Mishandling, omsorgssvikt og seksuelt misbruk i ung alder kan komme til uttrykk som sykdom og ulike lidelser i voksen alder. Krenkelser av integritet forvolder smerte selv om det er i fysisk, psykisk, seksuelt, etnisk, sosialt, eller juridisk forstand. Krenkelsens smerte kan både føles og erfares kroppslig.

2.2.2 Tidlig innsats og forebygging

Tidlig innsats handler om «å optimalisere barnets utviklingsmiljø tidligst mulig, med sikte på å utvikle en robust psykisk helse og forebygge skjevutvikling» (NOU 2009: 08, punkt 8.1). Forebygging er en forutsetning for å kunne fange opp og følge opp barna som trenger dette. I Meld.st.18 (2010-2011) står det blant annet om å fange opp-følge opp og få kompetanseheving på området. Tidlig innsats kan virke inn svært positivt på barns psykososiale utvikling i tilfeller der barns oppvekstvilkår er så dårlige at det kan skape en negativ utvikling. Ifølge Henning Rye (2002) er det dokumentert at barnehager har stor betydning for barn som lever under dårlige psykososiale oppvekstforhold, eller som har ulike dysfunksjoner. I Barnehageloven § 2 (2009 s. 2) framgår det at «barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Kari Killèn (2007) deler forebygging i universal, som hindrer at vansker oppstår, selektiv forebygging, som oppdager risikofaktorer og forebygger skadelig utvikling, og indikert forebygging, som forminske og avverger problemer som har oppstått.

Forebyggingsarbeidet overfor barn ofte dreier seg ofte om intervensjon overfor de voksne i barnas liv, og gjør dermed barnet sårbart. Helsedirektoratet vektlegger et godt samarbeid mellom foreldre og barnehage for å oppdage eventuelle problemer, utforske dem i samarbeid med foreldre og iverksette mulige tiltak. Ansatte i barnehagen har hyppig kontakt med barna og er egnet for å styrke barnets muligheter for et godt liv. Arbeidet ansatte gjør bidrar til å forebygge problemer senere i barns liv. I vår kultur er det å ha rusmiddelproblemer fortsatt skam- og skyldbelagt, og mange ansatte kan kvie seg for å bringe opp dette som et tema med foreldrene. De tidlige signalene om et mulig rusproblem er dessuten ofte diffuse og tvetydige, og en slik usikkerhet kan gjøre det fristende for mange ansatte å overse disse problemene. Det kan føre til at de vokser seg store og varige før noen voksne tar tak i dem (Helsedirektoratet, 2013).

2.2.3 Sosial og emosjonell utvikling

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2006) gir nasjonale føringer for hvordan barnehagen bør drive sin pedagogiske virksomhet. I den står det at sosial kompetanse handler om å samhandle positivt med andre, og at denne kompetansen tilegnes i samhandling med andre barn og voksne. For å utvikle forståelse for sosiale forhold og prosesser, kreves erfaring og en deltakelse i dette sosiale felleskapet, som barnehagen kan tilby. Sosial kompetanse motvirker utvikling av problematferd. Barnehagen har derfor som

samfunnsoppgave å drive tidlig forebygging på dette området, gjennom å støtte og fremme barnas sosiale ferdigheter ved og blant annet vise en anerkjennende holdning, og ved å være gode rollemodeller. Jean Piaget forsket i hovedsak på kognitiv utvikling, men skriver at følelseslivet til barnet i første omgang er konsentrert om familien, men utvides i takt med de sosiale forbindelser barnet møter på (Jean Piaget og Barbel Inhelder, 1971). Sosial ferdighetstrening kan ifølge Ogden (2009) organiseres som universelle tiltak for alle barna, eller som intensive tiltak for mindre grupper og enkeltbarn som står i fare for, eller har utviklet atferdsproblemer. Derfor kan barnehagen være en viktig arena for sosial utvikling.

Å invitere barna til å snakke har to gode sider. Barnet blir bevisst på egne og andres følelser, en bevissthet som øker barnets sosiale ferdigheter. Barnet har også behov for å lette sitt hjerte om ulike tanker og opplevelser de måtte ha, inkludert følelser av frykt og ulike bekymringer det måtte ha i følge (Magne Raundalen, 2008). Et eksempel er fra en snakkegruppe for barn, som var opptatt av død og begravelse. Gutten lurte på hvorfor skulle de graves ned når de skulle opp igjen (det vil si himmelen). Den endelige løsningen sørget en 6-årig trøndergutt for, da han sa at kista var en rakett. Kista ville etter begravelsen bli skutt rett opp, og den hadde håndtak på innsiden. Vel framme kunne den døde gå rett ut og banke på himmelens port, og gutten sier «da kjæm Gud ut å spør, e d dødt folk ut å fær!».

Raundalen (2006, s. 61) beskriver seks tema for trening i sosiale ferdigheter: Oppmerksomhet på egne følelser: utvikling av selvinnsikt og rapporter fra innsiden. Oppmerksom på andres følelser: trening i korrekt og nyansert avlesing av andres følelser. Å få utvikle et emosjonelt leksikon: utvidelse av ordforråd for følelser. Fremming av empati: evnen til å reagere og hjelpe noen i nød. Trening i å skille mellom indre følelser og uttrykk: å bli bevisst at barnet selv og andre kan vise andre følelser på utsiden enn de som er på innsiden. Om kontroll og mestring av aversive følelser: kjent som stress, frustrasjoner og provokasjoner. Disse tema kan som prosjekt over tid stimuleres gjennom snakkehjørnet, eller i et samarbeid med hjemmet. Når barnet i større grad blir seg bevisst, og kjenner igjen sine følelser og sine handlingsmønstre i ulike situasjoner, er det lettere å utsette disse handlingsmønstre og endre dem (Arne- Roar Blindheim, 2008). Marion Kloep og Leo Hendry (2003) skriver at mennesket vil i tilfeller der det erkjenner at en situasjon man havner opp i ligner på en annen man tidligere har opplevd, reagere etter samme mønster som tidligere hvis det opplevdes som vellykket. Derfor er det viktig at personale, som arbeider med barn må hjelpe dem med å gjenkjenne sine følelser og gi dem verktøy til å håndtere dem på en nyttig måte, slik at barna får innøvd positive handlingsmønstre. Der kommer bruk av barnesamtaler og snakkegrupper inn som en viktig faktor.

2.2.4 Barns stemme

Ifølge Raundalen (2008) er språkutviklingen en av barnets viktigste utviklingsoppgaver gjennom barnehagealderen, og henger tett sammen med snakking og lytting. Utviklingen påvirkes i stor grad av barna som er på samme nivå som dem selv, derfor er det viktig med snakkegrupper for barna. Ifølge Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2006) skal barna få bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som et redskap for å tenke og for å uttrykke sine følelser og tanker, og personal må legge til rette for dette. Det er avgjørende for barnas språkutvikling at de voksne bekrefter barns uttrykk og setter ord på deres inntrykk og opplevelser. Ellen Beate Sandsæther, Monica Bratterud og Åse Seland gjennomførte i 2012 en rapport, som omhandlet en undersøkelse om barns trivsel i barnehagen. En overvekt av barna i studien opplever at de voksne ser dem, anerkjenner dem og er oppmerksomme på hva som er deres meninger, noe som også henger godt sammen med trivsel i barnehagen. De aller fleste barn opplever å ha medvirkning i barnehagehverdagen. Forskerne avdekker likevel at det er en stor andel barn, foreldre og ansatte, som vurderer at barna ikke blir hørt, eller tatt hensyn til når de voksne planlegger aktiviteter, som samlingsstunder og turer (Utdanningsdirektoratet, 2013). Barnas posisjon er styrket de siste tiår, de har fått flere rettigheter. FNs barnekonvensjon (1989), understreker barns rettigheter på flere områder. I artikkel 13.1. står det at barnet har rett til ytringsfrihet, både til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer, uten hensyn til grenser. Barn har også fått rettigheter ved sin posisjon som barn, for eksempel blir de hørt ved foreldres skilsmisse, og de får økt innflytelse. Ifølge Gamst (2011) er det allikevel generelt vanlig praksis å gå gjennom foreldre, eller fagfolk for å finne ut av hvordan barns livssituasjon er. En studie av barnevernets saksbehandling, viser at barnets omsorgssituasjon avklares ved å gå gjennom foreldrene, i første omgang. Kun hvis det ikke gir resultater kommer barnet i fokus. Barnets stemme syntes i liten grad å være inkludert i barnevernsprosessene, selv om politiske, organisatoriske og faglige endringer skulle bidratt til økt brukermedvirkning. Et sterkt foreldrevern og veletablerte arbeidsprosedyrer gjør at barnevernsarbeideren får begrenset sin innsikt i barnets hverdag. Flere vegrer seg mot å involvere seg i blant annet overgrepssaker mot barn, for de vil ikke virke negativt inn på en strafferettslig saksbehandling, da barns påvirkelighet og falske anklager har fått stort fokus (Gamst, 2011). På den annen side så la nylig Inga Marie Torkildsen (SV), fram forslag om endring av barnevernsloven som kan styrke barnas posisjon. Hun sa «Vi løfter fram barna i barnevernet som selvstendige personer. De skal bli hørt og medvirke i større grad. Hensynet til barna er viktigst» (Adressa, 05. 04. 2013). Det er ønskelig at dette forslaget fører til positive endringer for barnet og barnevernet på sikt.

2.2.5 Barns troverdighet

I en barnesamtale kan det komme fram opplysninger om blant annet omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og de voksne kan bli i tvil om barnet snakker sant. I forhold til om barn er troverdige informanter, så foregår det sammenblanding av begrepene troverdig og pålitelig. Troverdighet beskriver det *inntrykk* av sannhet som barnet gir til oss, det er en egenskap ved barnet, noe du oppfatter at barnet *er*. Pålitelighet vurderer *innholdet* i det barnet forteller, og henspiller på barnets gjengivelse av hendelser som har funnet sted. Under en barnesamtale er det allikevel i utgangspunktet ikke en oppgave som fagperson å finne sannhetsverdien i det barnet sier, men å innhente mest mulig informasjon så blant annet politijurist, eller sakkyndige får vurdere påliteligheten i det som er sagt (Kinge, 2006).

Ifølge Bibi Wegler (2000) vil troverdigheten til barn kunne forringes fordi de voksne stiller ledende spørsmål og feiltolker barnets utsagn med utgangspunkt i egne meninger og hypoteser. Derfor understrekes viktigheten av å *lytte* til hva barnet egentlig sier og la barna fortelle med egne ord. Hun har arbeidet med barneterapi som klinisk psykolog, og mener at såfremt man undersøker, behandler og intervjuer barn under sikre rammer og på betingelser som tar utgangspunkt i det enkelte barnet, og lar dette bli det styrende for samtalen vil dette sikre troverdigheten i barns utsagn. Hun mener at hvis barnet har tilstrekkelig trygghet og tillit til de voksne, så vil barnet «vise veien» når man undersøker og behandler barnet.

2.3 Kompetente voksne

2.3.1 Voksenrollen

Ifølge Eide og Winger (2003) har forskere og personell som arbeider med barn, i mange år vært opptatt av barns forståelse og hvordan de vurderer sitt hverdagsliv og sin rolle i barnehagen. De har ønsket å høre om barns opplevelse av tilhørighet og deres trivsel, og de har etterspurt deres vurderinger av ulike aktiviteter og relasjoner til de andre i barnehagen, barn som voksne. Barna har gjennom å blitt sett og hørt, gitt pedagogene viktig informasjon om deres egne "virkelighetsbilder". Hvis barnas refleksjoner blir møtt med åpenhet, genuin interesse og kunnskap gir det pedagogene muligheter for nye erkjennelser og oppdagelser om barnet. Det kreves høy grad av profesjonalitet av den voksne å samtale med barn, og barnas fortrolige og åpne måte å fortelle på må bli møtt med respekt. «Å samtale med barn på en profesjonell måte krever kunnskap og ferdigheter som viser seg i det du gjør» (Gamst, 2011, s. 18). Hun sier at som fagperson er man det viktigste verktøy og før man starter med samtaler må man vite hvilken samtalepartner man er. Det krever refleksjon og selvinnsikt over egne verdier

og holdninger, og forståelse over hvordan man virker på andre. Teknisk sett er det lett å lære samtaleteknikker, men for å bli god på å kommunisere med barn handler det om å praktisere. Det krever bevisstgjøring av egne verdier og holdninger, gjennom praksis, systematisk teoretisk opplæring og veiledning. Det er viktig at voksne har kompetanse på barn og barnesamtaler, da validiteten vil være avhengig av om de voksne forstår og tolker barnas utsagn og svar, ut fra deres kjennskap til barns språk og måter å uttrykke seg på. Å være bevisst eget ståsted, ha tilknytning til teori og ha kunnskap om tidligere forskning vil være med å sette barnas utsagn i en større sammenheng. Voksne vil da kunne vurdere gyldigheten ut i fra det. Det er også viktig at de voksne er bevisst på å skape en god atmosfære uten manipulasjon, og ikke i sin iver etter å få den "gode informasjonen" presse barnet til å si mer enn det ønsker. Det kan få barnet til å føle seg ubekvem i ettertid. Samtalene skal blant annet gi barna en mulighet til å komme med sine synspunkter, og finne ut av ulike fenomener som omgir dem og verden. Da må man først få et tillitsforhold til hverandre og at barna forstår at det er en gjensidighet i samtalen, der begge har nytte av hverandre (Eide og Winger, 2003). Ifølge Kinge (2006) må voksne som skal nærme seg barnet innta en aksepterende holdning med stor toleranse for andres væremåte. Når vi forklarer og korrigerer på en moraliserende måte, vil barnets raskt oppfatte dette gjennom vår stemme og holdning og har da lett for å lukke seg. De voksne må akseptere og legitimere barnets følelser og opplevelser, for å få barnet til åpne og utforske seg selv. Først da vil barnet kunne høre uten å gå i forsvar, og kunne ta imot korrigerende uten å føle seg kritisert. Voksne kan vise aksept og toleranse uten å akseptere barnets handlinger.

Arbeid med pedagogisk praksis, for å få en terapeutisk effekt, er forskjellig fra det å drive terapi. Når et barn ikke betror seg til en terapeut kan det komme av at det er en ukjent situasjon for barnet, det er ofte de som står barnet nærmere som får betroelser, og vi må da være kompetente til å ta imot barnet der og da. Hvis pedagogen anvender prinsipper og metoder, som gir samtalen en terapeutisk effekt kan det være avgjørende for det enkelte barnets videre utvikling. Hjelp til å finne ord og hjelp til å ordne og legge bort det som har hendt er et grunnelement i terapien (Kinge, 2006).

Kinge (2006) prøvde ut et prosjekt i regi av PP-tjenesten med tittel «Hvordan kan systematisk bruk av barnesamtaler gi barnet forutsetninger for å øke selvinnsikt og selvkontroll, slik at de kan bli bedre i stand til å uttrykke egne følelser og behov på en hensiktsmessig måte?» I prosjektet ble det med seks barn benyttet systematiske samtaler, der førskolelærere og assistenter fikk opplæring og veiledning underveis. Det ble så prøvd ut og utviklet en modell i prosjektperioden. Hennes erfaring var at barn opplever samtaler og samvær som positive, og

etterspør dem hvis det ikke blir noe av. Selv om tema har vært følelser, opplevelser eller behov så har barna profitterte på samværene. Prosjektet viste også at de voksne kan finne situasjonen utfordrende og vanskelig, og at det er uvant å føre en samtale med barn basert på en anerkjennende og åpen tilnærming til barnet. Kinge (2006) skriver at det kreves kunnskap og øvelse i å være en god samtalepartner for barna, og at vi må innse at å føre en samtale ikke er så enkelt som det kan høres ut som. Barnesamtaler er en komplisert prosess og de som arbeider med emnet trenger erfaring og tid til å reflektere over egen praksis, samtidig som de får veiledning og oppfølging underveis.

2.3.2 Kompetanseheving

For å gjennomføre en barnesamtale er det viktig med relevant kompetanse om kommunikasjon og barns utvikling, og kontinuerlig oppdatering og veiledning. Per Einar Arneberg og Olga Mørk (2005) skriver om kompetansebygging som en viktig del av personloutvikling på et generelt grunnlag, men jeg mener dette er prinsipper som kan overføres i et arbeid med barnesamtaler. Å få i gang prosesser der medlemmene i organisasjonen må reflektere over egen praksis, og lære av selvinnsikten en slik refleksjon gir, kan defineres som pedagogisk ledelse. God veiledning kan sikres ved at to, eller flere barnehager samarbeider, og veileder hentes fra en annen barnehage. Samarbeidet kan legge til rette for faglige drøftinger og kunnskapsdeling innenfor et større miljø. Ifølge Skau (2011) blir ordet profesjonell og kompetent gjerne brukt om hverandre, og brukes til å uttrykke yrkesutøvende handlinger og kan si noe om kvaliteten på selve handlingen. Hun har utarbeidet en modell for samlet profesjonell kompetanse, som består av teoretisk kunnskap, yrkesspesifikk kunnskap og personlig kunnskap.

Yrkesspesifikke ferdigheter kan bety praktiske ferdigheter, teknikker, eller metoder. Teoretiske kunnskap kan være faktakunnskap og forskningsbasert og allmenn viten. Personlig kompetanse er ikke yrkesspesifikk, det er en kompetanse vi bruker når vi utøver et yrke, og kompetansen er personlig og basert på erfaring. Det er en kombinasjon av kvaliteter, holdninger, egenskaper og ferdigheter, som er personlige, og som vi tilpasser i ulike profesjonelle sammenhenger. Spesielt i arbeid med mennesker er vår personlige kompetanse avgjørende for hvordan vi kan bruke vår teoretiske kunnskap og yrkesspesifikke ferdigheter.

«Folk vil glemme det du sier, og glemme det du gjør, men de vil aldri glemme den følelsen de satt igjen med etter å ha møtt deg», (Maya Angelou i Skau, 2011 s. 30). Derfor er det så viktig at de voksne, som samtaler med barna har god kompetanse på flere områder.

2.4 Tilrettelegging for bruk av barnesamtaler

2.4.1 Å sette samtaler i et system

Barnesamtaler bør settes i system og planlegges i forkant av samtale for best mulig utbytte for barnet og de voksne. Kinge (2006) skriver at det kan være krevende å motstå fristelsen til å være effektiv og velge løsninger som er lettvinnt på sikt, og at utfordringen kan være å ta seg tid til en god dialog, med undring og refleksjoner. Gjennom å bruke tid blir det mulighet for å lytte og høre hva barna har å dele, og vi skal takke for at de vil dele. Det anbefales å avsette god tid, minst en gang i uken for å få til utvikling. Det beste er et nøytralt rom, gjerne med drikke og lys. Å skape «triangulering» ved å ha med fargestifter, bok eller lignende er positivt, det er ikke derimot ulike typer spill, fordi det tar bort oppmerksomheten. Hjelpemidler, som Merete Holmsens «musebilder» er fine, det er også dikt, og det å lage historier. Å la barnet få tegne der barnet ikke finner ord, kan være beroligende hvis barnet opplever situasjonen påtrengende. Barnet kan få ta initiativ til møter utenom de faste tidspunktene, og det bør snakkes med barnet om hensikten med stundene. Det er viktig å tydeliggjøre «taushetsplikten», men samtidig fortelle barnet at noe må videreformidles. Det gir klarhet å avslutte samtaler med en oppsummering, og det bør skrives notat *etter* samtalen, ikke under, evt. bruk opptak. Nye samtaler kan starte med å henvise til forrige gang, og ikke avbryte barnet på noe vis (Kinge, 2006).

Gutter og jenter kan ha ulike tema de ønsker å samtale om i samtalegrupper. Språkforskere sier at menn og kvinner snakker «kjønnsdialekt», og når de ikke snakker likt kan de ha vanskeligheter med å forstå hverandre (Deborah Tannem, 1990). Kvinner bruker språket i større grad og bruker samtalen for å skape kontakt. De er opptatt av å ha et forhold til andre og til fellesskapet. Menn bruker språket for å holde på friheten, eller statusen sin. Jenter bruker språket for å komme nær andre mennesker, mens gutter bruker språket som et middel til å få oppmerksomhet. Gutter og jenter har som oftest ulike reaksjoner etter å ha opplevd for eksempel traumer. Jenter har indre plager og gutter større atferdsproblem. For gutter er det lettere å ha aktivitetsbaserte samtaler rundt et spill, bilder, pcbruk og lignende istedenfor å snakke om det som har skjedd (Atle Dyregrov, 1997).

3 METODE

I dette kapittelet om metode vil jeg beskrive forskningsprosessen fra valg av metode, forskerens rolle, utforming av intervjuguide, studiens utvalg, gjennomføring av prøveintervju og selve intervjuene. Videre gjør jeg rede for analyser og kategorisering av datamaterialet, kvalitet i den kvalitative studie og forskningsetiske vurderinger, som er gjort i denne studien.

3.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskning kjennetegnes ved få enheter og det brukes "orddata", som kan bestå av blant annet nedtegnede beskrivelser, utsagn, observasjoner og intervju. I denne studien har jeg valgt å bruke kvalitativ metode, for å belyse mine problemstillinger som er:

Hvordan kan samtaler med barn bidra til utvikling av god psykisk helse?

Hvordan kan barnehager legge til rette for bruken av barnesamtaler?

I denne studien har jeg valgt å bruke et halvstrukturert intervju med åpne og standardiserte spørsmål, da denne metoden er mest nærliggende å bruke i forhold til min problemstilling. Jeg er ute etter informantens opplevelser av emnet som blir tatt opp og søker å få fram deltakerperspektivet. I det halvstrukturete intervjuet kan intervjuer forandre både spørsmål og rekkefølge på dem, og dette gjør at intervjueren kan følge opp informanten på en bedre måte (Steinar Kvale, 2007).

I denne studien bruker jeg et fenomenologisk perspektiv. Det er åpent for intervjupersonens erfaringer, fremhever presise beskrivelser og søker sentrale betydninger i beskrivelsene og fokuserer på personens livsverden. Jeg mener kvalitativ metode med et fenomenologisk perspektiv er mest hensiktsmessig for å få svar på disse forskningsspørsmålene, som var et utgangspunkt for intervjuet: Hvorfor barnehagen benytter seg av barnesamtaler og på hvilken måte arbeider de? Hva motiverte dem? Deres opplevelse av barnesamtalen i forhold til å oppdage vanskelige forhold på et tidlig tidspunkt? Samtaler som forebygging i forbindelse med utvikling av god psykisk helse. Om barnesamtaler har en positiv virkning på barn med sosiale og emosjonelle vansker? Og har barna lettere for å prate med de voksne nå, som de har erfaring med jevnlig samtaler? Har det gjort noe med relasjonen voksen-barn? Jeg ønsker å se på bruken av barnesamtaler i barnehagen, og hvordan barnehagen tilrettelegger for dette. Samt se hvilken betydning bruken av barnesamtaler kan ha for barns psykiske, sosiale og emosjonelle utvikling. Da vil et kvalitativt forskningsintervju være mest nærliggende i min studie, og det samsvarer godt med problemstillingene mine.

3.2 Forskerrollen

Forskeren er det viktigste forskningsinstrument i kvalitativ forskning, og derfor må forskeren beskrive sin forforståelse, subjektivitet, erfaringer og opplevelser med emnet det forskes på (May Britt Postholm, 2010). Min forforståelse handler om erfaringer, meninger og oppfatninger jeg har om fenomenet barnesamtaler. I arbeidet som førskolelærer gjennom 7 år, har jeg samtalt med barn i ulike hverdagssituasjoner, overgangssamtaler til skolen, samtalt med barn med spesielle behov og med barn i krise. Jeg har opplevd hvor positivt barna responderer på disse samtalerne og hvordan relasjonene til meg og barnegruppen for øvrig er styrket. Jeg ønsket å se hvordan det fungerte i praksis med strukturerte samtaler. Samtaler som brukes bevisst for å styrke barnas språk, sosiale omgang, forståelse av egne og andres følelser, og for å fange opp barn som utsettes for ulike former for omsorgssvikt og misbruk. Jeg mener at slike samtaler er så positive for barns utvikling og selvfølelse at det vil kunne bidra til en god psykisk helse på sikt. Det var derfor med nysgjerrighet jeg ønsket å studere dette tema nærmere.

Ifølge Postholm (2010) vil teoriene forskeren har lest sette farge på analyser og tolkninger, og forskeren bør beskrive de teorier som ligger til grunn for forskningen (Torill Moen og Ragnheidur Karlsdottir (2011). Mine teorier som ligger til grunn for denne studien er Daniel Stern (2007) sine beskrivelser av "her og nå øyeblikket". Han mener dialoger fører til et godt selvbilde, noe som gir en beskyttelsesfaktor mot vanskeligheter og farer.

Jeg gikk åpent inn i prosessen, spesielt i intervjusituasjonene og informerte deltakerne om min bakgrunn og erfaring med temaet. For å møte forskningsfeltet på en åpen måte skal man ikke legge bort sin egen forforståelse, men være den bevisst og klargjøre den for seg selv og andre (Postholm, 2010). Åpenheten beholdt jeg når jeg fortolket datamaterialet jeg fikk inn, og til slutt støttet jeg meg til teori som gjorde at jeg fikk en teoretisk forståelse av fenomenet jeg studerte. Jeg har under hele prosessen vært bevisst min egen subjektivitet i rollen som forsker (Monica Dalen, 2011).

3.3 Utvalg

Utvalget mitt består av to informanter fra to ulike barnehager. Jeg hadde tre kriterier, som jeg mente hadde betydning for at mine data skulle bli mest mulig valide. Følgende kriterier ble skrevet i infobrev:

1. Utdannet førskolelærer og spesialpedagog.
2. Ha arbeidet med tema barnesamtaler i minimum 1 år.
3. Ha arbeidet i barnehagen sammenhengende i 1 år.

Jeg hadde fra tidligere av hørt om den aktuelle barnehagen, som hadde satt barnesamtaler i system i flere år. Barnehagen hadde for ti år siden fått hjelp av en mentor for å sette i gang disse samtaler med barn. Jeg leste en del om dem på deres nettsider før jeg tok kontakt via mail. Siden jeg ikke visste om andre i denne kommunen som benyttet seg av slike samtaler, så var det viktig for meg å få vite om jeg hadde akkurat denne barnehagen som informant. Jeg sendte derfor først ut en uformell henvendelse om det var aktuelt å bli med på en studie som omhandlet barnesamtaler, før jeg begynte å formulere et formelt infobrev. Jeg skrev i mail at en formell henvendelse og informasjon om studien, ville bli sendt hvis det var aktuelt å være med i utgangspunktet. Svar kom raskt, og de ville svært gjerne bidra med sine erfaringer. De kunne også fortelle om en annen barnehage i kommunen, som nylig hadde begynt med den samme måten å arbeide på i forhold til barnesamtaler. Jeg fikk navn på kontaktperson og sendte samme mail til dem. Der fikk jeg også positivt svar, og sendte så ut et informasjonsbrev der jeg skrev at jeg tok kontakt med dem uken etter for å avtale tidspunkt for intervjuet. Slik fikk de lese gjennom hva studien gikk ut på og gjort seg noen tanker om tid og sted for intervjuet. Den ene informant mailet meg tilbake og fortalte at de ikke hadde holdt på med samtaler i ett år enda, slik kriteriet var i utgangspunktet på informasjonsbrevet. De hadde kun arbeidet med barnesamtaler siden høsten 2012, og det ble ca. et halvt år. Jeg ønsket allikevel å bruke denne informanten, da jeg mente de var relevant for studien ved at de hadde arbeidet mye med temaet i oppstarten, var svært engasjerte i emnet og hadde gjort seg mange erfaringer allerede. Jeg ønsket også svært gjerne to informanter til studien, da dette kunne gi et bedre datamateriell. Jeg forandret derfor det ene kriteriet til:

- Må ha arbeidet med tema barnesamtaler i minimum ½ år.

Jeg ringte uken etter begge informanter, men da var ingen til stede. Jeg mailet derfor informantene og foreslo to tidspunkt, som kunne være aktuelle. Intervjuet gikk i orden allerede innen to uker.

Begge informantene har arbeidet flere år i barnehagesektoren. De to barnehagene ligger i samme bykommune, men i ulike bydeler. Informant 1, har arbeidet med barnesamtaler jevnlig i rundt 10 år. Informanten er fagleder og har bakgrunn som førskolelærer med 17 år i barnehage, har videreutdanning både i spesialpedagogikk del 1 og i arbeid med psykisk syke foreldre. Informant 1 er ferdig utdannet familierapeut til våren (FFI).

Informant 2, har en bachelorgrad i pedagogikk, jobbet som musikk lærer, har videreutdanning i spesialpedagogikk, jobbet 6 år som spesialpedagog i barnehagen og er i dag spesialpedagogisk

koordinator ved barnehagen. Informant 2 har som nevnt brukt den strukturerte «barnesamtalen» i et halvt år. Begge informanter påpekte at det varierte hvor mye barnesamtaler de har hatt, ut i fra behovet i barnehagen.

Jeg valgte informanter som har kvalifikasjoner og egenskaper, som er strategiske i forhold til min problemstilling og det kaller Tove Thagaard (2006) et *strategisk utvalg*. Utvalget mitt er også et *tilgjengelighetsutvalg*, for selv om utvalget mitt er strategisk valgt, er det også basert på det som var tilgjengelig for meg. Den andre informanten fikk jeg informasjon om av den første, og det er også kalt "snøballmetoden".

3.4 Intervjuguide

Jeg startet utformingen av intervjuguide (se vedlegg 3), parallelt med å ta kontakt med informanter. Jeg ønsket at mine spørsmål skulle dekke de områdene min studie skulle belyse, og valgte et halvstrukturert intervju, som er den mest benyttede intervjuformen (Dalen, 2011). Hun skriver også at det er best å stille spørsmål på en slik måte at informant får lyst til å åpne seg, og fortelle om de emner du spør om.

Jeg synes det var en utfordring å lage gode spørsmål, da det er lett å bli preget av forforståelsen man har av fenomenet. Jeg har vært bevisst dette under hele studien, og mener at det ikke preger studien i altfor stor grad. På den annens side kunne min forforståelse belyse områder, for informantene, som de kanskje ikke hadde kunnskap om fra før.

Å finne essensen av det min studie skulle handle om og omforme de til gode spørsmål måtte jeg arbeide en del med. I starten hadde jeg for mange spørsmål, og greide å komprimere noen av dem og kutte ut noen som var like. Det ble lettere etter prøveintervjuet, da jeg fikk erfare at ikke alt som er tekst egner seg til tale. Min veileder syns fortsatt at 24 spørsmål var for mye, men jeg mente jeg måtte ha med alle for å få et rikt og fyldig datamateriell. Da jeg kun hadde to informanter, så gjennomførte jeg med de 24 spørsmål som sto igjen. Jeg ser i etterkant av intervjuene at dette ble for mange, da intervjuene, spesielt det første ble altfor langt.

Selve intervjuguiden ble startet med informasjon om informanten, som er en måte å få informant til å føle seg vel og avslappet på (Dalen, 2011). Jeg fokuserte etter hvert på de sentrale temaer, og mot slutten et mer generelt og åpent spørsmål. En slik måte å utarbeide intervjuguide på kalles «traktprinsippet» ifølge Dalen, (2011). For bedre oversikt delte jeg inn guide tematisk med underspørsmål: innledningsspørsmål, personal og bruk av barnesamtalen,

bakgrunnen for at barnehagen hadde fokus på barnesamtaler, den pedagogiske organiseringen, bruken av barnesamtalen og informantens erfaringer.

3.5 Prøveintervju

Dalen (2011), skriver at i en kvalitativ studie må man alltid foreta ett eller flere prøveintervju. Dette for å teste seg selv som intervjuer og teste ut selve intervjuguiden. Prøveintervjuet gir en god tilbakemelding på utforming av spørsmålene, og om hvordan man selv høres ut som intervjuer. Man får også teste de tekniske virkemidler, hvordan og om de virker som de skal. Et slikt prøveintervju styrker validiteten på studien, ved at man kan gjøre om noen spørsmål til det bedre, og dermed få informantene til å gi rike og fyldige svar. For å ytterligere styrke validiteten på studien, så valgte jeg å bruke 2 stykk, mp3-spillere under intervjuet, i tilfelle en av dem ikke fungerte slik den skulle. Intervjuet forgikk hjemme hos meg, og pilotinformant fikk ikke se på spørsmål på forhånd. Da pilotinformant var noe usikker på om hun visste nok til å kunne svare på de emnene studien min omfattet, så la jeg vekt på at det ikke var svarene, men hvordan spørsmålene mine ble formulert og oppfattet, som var viktig for meg i dette prøveintervjuet. I tillegg informerte jeg om at det ikke var hennes væremåte, men min som var i fokus, og at det var hun som skulle gi tilbakemelding til meg. Da dette var klarlagt ble det mye lettere å starte opp selv intervjuet. Informant var mye mer komfortabel når fokus ble flyttet over på meg, og svarte langt bedre enn forventet, med tanke på hennes manglende kunnskap om emnet. Hun syns etterpå at spørsmålene var greie å svare på, men at noen var litt vanskelig å forstå meningen med. Jeg kuttet derfor ut noen spørsmål, og gjorde om noen stikkord jeg hadde laget, til underspørsmål. Jeg omgjorde også noen spørsmål så de ble lettere å spørre om og lettere å forstå. Jeg brukte bare den ene opptakeren i prøveintervjuet, fordi den andre hadde tomt batteri og måtte lades. Det ble brukte en liten time, men informant har ikke samme kunnskap som informantene i prosjektet, så jeg antok at det ville bli brukt lengre tid der. Ifølge Thagaard (2006) så får man det beste datamaterialet ved å ta notater i tillegg til lydopptak, så jeg skrev litt notater under prøveintervjuet. Lydopptaker visste seg å gi en svært god lyd, og jeg fant det forstyrrende å skrive notater, så jeg valgte dette bort i de videre intervjuene. Jeg syns også at jeg tok pauser, så informant fikk tenkt seg om, og fant ut at det var viktig å ta seg tid, så informant får komme med svar uten å føle seg presset, eller stresset av meg. Prøveintervjuet var svært nyttig for meg, da jeg greide å korte ned intervjuguide noe, og lage flere gode spørsmål. Jeg fikk også testes det tekniske utstyret, som jeg ikke var kjent med fra før, og følte meg mer sikker og komfortabel med å sette i gang de intervju, som skulle bli med i studien min.

3.6 Gjennomføring

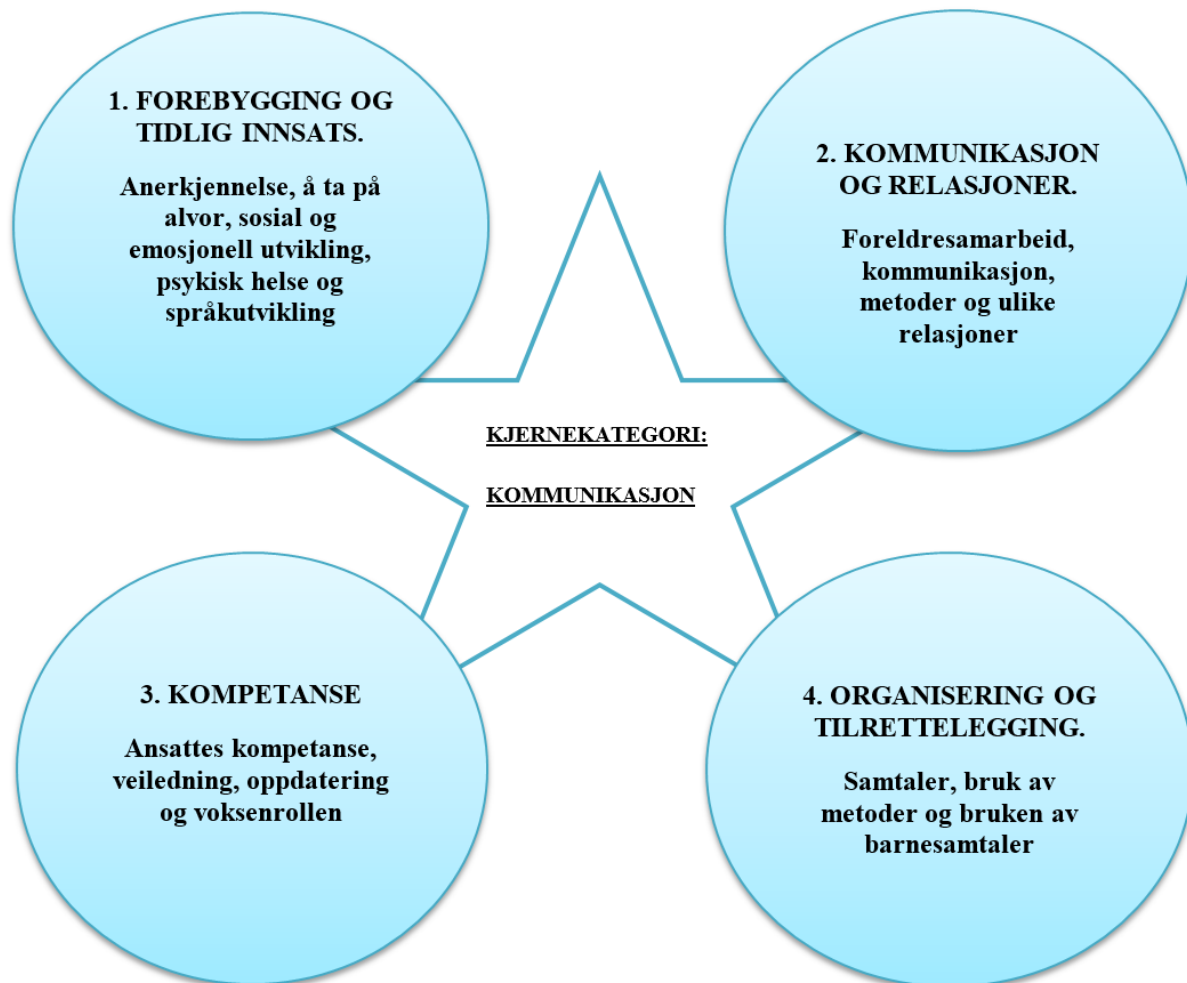
Etter at avtalen med informantene var gjort, så dro jeg til barnehagene på formiddag, slik at vi fikk gjennomført intervjuet på informantens kontor. I følge Kvale (2006, s. 73) er et forskningsintervju en «mellommenneskelig situasjon, en samtale mellom to parter om et tema av felles interesse. Jeg brukte mp3-spiller til opptakene, og ingen av informantene hadde innsigelser på at jeg brukte lydopptaker. Jeg informerte om at ingen svar var riktige eller gale, og hvis noen spørsmål var vanskelig kunne vi komme tilbake til dem. Under intervjuene brukte jeg intervjuguide som mal i forhold til spørsmålene som ble stilt (Gunvor Løkken og Frode Søbstad, 2006). Jeg presiserte at jeg ville følge spørsmål som skrevet i guiden, men at det ikke skulle hindre informant i å snakke rundt spørsmål om det var ønskelig. Det ble før start underskrevet et samtykkeskjema. På den første barnehagen fikk jeg en liten omvisning, og hilste på de andre ansatte. Dette gjorde at vi fikk en god og lett tone oss imellom før intervjuet skulle begynne. Selve intervjuet tok lang tid, 2 timer og 20 minutter. Informant 1 snakket mye rundt hvert spørsmål, og jeg ønsket ikke å avbryte, da jeg tenkte det kunne hindre informant i å snakke på senere spørsmål, som kom. Informant 1 hadde ikke arbeidet så lenge med barnesamtaler, og trengte derfor mer tid på å snakke rundt hvert spørsmål. Jeg innså også at jeg hadde for mange spørsmål, for informanter vil gjerne fortelle en del rundt de spørsmål som blir stilt.

På det andre intervjuet var jeg bedre forberedt på dette, og presiserte i starten at informant 2 kun trengte å svare på selve spørsmålet, da jeg ville komme inn på de fleste andre tema i løpet av intervjuet. Dette fungerte svært godt. Informant svarte konkret, kort, fyldig og tydelig på alle spørsmål. Informant 2 hadde lang erfaring med barnesamtaler og det var mulig derfor også lettere for å svare konkret. Dette intervju tok ca. en time, og ga meg et godt datamateriale. Jeg følte vi hadde en god tone og at praten gikk lett. Begge informanter synes barnesamtaler var ett svært viktig tema å belyse, og uttrykte stor interesse for studien min.

3.7 Bearbeiding av data

Intervjuene ble transkribert på til sammen 47 maskinskrevne sider. Jeg valgte å transkribere mine intervju på dialekt, da noe av informasjonen kan gå tapt ved å oversette samtalen på bokmål. For å beholde en «nærhet» til informantene (Olav Dallan, 2007), valgte jeg å skrive ned ord for ord, da også mye informasjon kan ligge i informantens uttrykksmåte. På den annen side kan det også være en utfordring å forstå alle ord på dialekter man ikke praktiserer, derfor har

jeg i drøftingsdelen valgt å sitere på bokmål. Etter jeg hadde transkribert ferdig, valgte jeg å kategorisere svarene jeg fikk i følgende kategorier:

Tabell 1: Kategorisering av resultater

For å få styrket analyseprosessen bør man transkribere selv, et arbeid som gir nærhet til intervjuutskriftene. Man får da en bedre forståelse av det som er uttalt fra informantene under transkripsjonen, ved at det vil foregå kontinuerlige analyser under transkripsjonsarbeidet. Ved å være fysisk til stede under intervjuene, har man sin egen forståelse av datamaterialet som er samlet inn og som skal brukes videre i studiet. Da er det naturlig å følge opp med å transkribere selv (Dalen, 2011). For å få et overblikk over datamaterialet og få det redusert på systematisk vis bruker man redskaper som koding, kategorisering og begrepsdannelser (Bente Halkier, 2010). Under analyseprosessen brukte jeg intervjuguide og transkripsjonsutskrifter for å finne koder og kategorier. Å analysere betyr å dele opp, eller ta noe i fra hverandre (R. E Stake, 1995). Ved starten av analysearbeidet anvendte jeg åpen koding. Det ifølge Postholm (2010) den del

av analysearbeidet hvor det settes navn på fenomener og det kategoriseres etter nøye gjennomgang av materialet. Jeg grupperte begrepene og satte dem i en og samme hovedkategori slik jeg presenterer i tabell 1, punkt 1, 2, 3 og 4. Det er et resultat av den åpne kodingen. I den aksiale kodingen relateres kategoriene til sine subkategorier, det innebærer de kategorier som illustreres under hver hovedkategori i tabellen. Forklaringene av fenomenet blir da mer presise og fullstendige ifølge. Underveis i den selektive kodingsprosessen fant jeg en kjernekategori, som kan relateres til de andre kategoriene. Denne representerer forskningsarbeidets hovedtema og er sentrum i min studie. I denne sammenhengen er det kommunikasjon slik som vist i tabell 1. Denne kategorien binder alle sammen til en helhet (Postholm, 2010). Ved å kategorisere slik, har jeg fått en bedre struktur på arbeidet. Det har gjort skriveprosessen enklere, og er en måte å finne det essensielle i min oppgave. Ifølge Postholm(2010), er arbeidet med koding og kategorisering en måte å finne mønster og struktur på, som blir oversiktlig for den som forsker.

3.8 Kvalitet i en kvalitativ studie, reliabilitet og validitet

Begrepene validitet og reliabilitet er knyttet til kvalitetssikring av forskningsarbeidet. Halkier (2010) skriver at spørsmål rundt validitet og generaliserbarhet ikke bør ventes med til slutt, men at det bør være med under hele prosessen. Slike spørsmål sikrer at man følger med hele veien, at man undersøker helt konkret det som var hensikten med studien. Validitet innebærer for eksempel at teoretiske begrep, kategorier og metodiske verktøy som er brukt er i samsvar med prosjektets interesse, og at analyser og fortolkninger er i noenlunde samsvar med det empiriske feltet. Reliabiliteten i undersøkelsen, eller påliteligheten, betyr å produsere data og bearbeide dem på en slik måte at andre kan vurdere om arbeidet er bra nok. I denne studien var jeg interessert i hvordan barnesamtaler brukes og tilrettelegges i barnehagen, og hvordan disse barnesamtalene kan føre til utvikling av en god psykisk helse hos barna. Jeg valgte å bruke intervju som metode, og det å skape kvalitet over et intervju kan være både utfordrende og krevende for intervjueren. Det kreves raske valg om hva det skal spørres om og hvordan det skal spørres, og hva man skal tolke og hva man ikke skal tolke. I følge Kvale (2002) er det originale intervjuet avgjørende for kvaliteten ved analysearbeidet, verifiseringen og rapporteringen av intervjuet på et senere tidspunkt. Ifølge Kirsten Ringdal (2007) vil det å sikre dataens validitet innebære og måle det man ønsker å måle, og sikre dataens gyldighet. For å sikre validiteten kan man spørre informantene om man har oppfattet utsagnene korrekt. Under intervjuet spurte jeg flere ganger informantene om jeg oppfattet det som ble sagt korrekt, ved at jeg gjentok utsagn i etterkant for å sikre at jeg hadde oppfattet riktig. Jeg brukte som tidligere skrevet mp3-spiller, og begge intervju ble transkribert på samme måte.

Informantene mine var for meg helt ukjente, og jeg fortalte også at jeg hadde litt erfaring med barnesamtaler, slik at relasjonen til begge informantene hadde mest mulig likevekt. Ifølge Thagaard (2006) har det å gjøre med hvordan man posisjonerer seg i forhold til informantene. Jeg posisjonerte meg på en likeverdig måte, for at informantene skulle gi meg mest mulig utfyllende svar på mine spørsmål. Når jeg informerte før starten av intervjuet at jeg hadde en posisjon innenfor det miljøet jeg studerte, forsto informantene at jeg hadde en bedre forståelse av det de delte med meg og kanskje de da lettere kunne gå i dybden av temaet. Jeg kunne uttrykke gjenkjennelse gjennom mine tidligere erfaringer, noe som jeg mener, førte til en åpnere og dypere dialog, og ga et utgangspunkt for den forståelsen jeg senere kom fram til. Reliabiliteten handler om konsistensen på forskningsfunnene og om dataens pålitelighet (Kvale, 2006; Ringdal, 2007). Ifølge Kvale (2006) handler det om å redusere antall målefeil, og om hvilke målefeil som ble gjort. For ikke å påvirke informantens svar, bør man unngå ledende spørsmål, som kan føre til målefeil. For å gjennomføre en pålitelig studie og sikre studiens reliabilitet, er det viktig med en godt planlagt prosess. Derfor laget jeg en intervjuguide og forholdte meg til den under begge intervjuene, slik at de ble gjennomført på samme måte. Dette er med på å sikre studiens reliabilitet og pålitelige data (Kvale, 2006). I forhold til videre tanker om emnet, ville jeg ønsket å se barnesamtaler i praksis, også for å kvalitetssikre mine data i enda større grad. Interessant hadde det også vært å bruke et større utvalg, for å se på likheter kontra ulikheter. Ved å ha fulgt dette arbeidet over tid ville jeg også fått kvalitetssikret mine funn i større grad, for å få undersøkt om barna som får jevnlig barnesamtaler i barnehagen har utviklet en god psykisk helse.

3.9 Etiske betraktninger

Ifølge Dalen (2011) skal all vitenskapelig virksomhet følge lover og retningslinjer, der overordnede etiske prinsipper er nedfelt. Personopplysningsloven fra 2001, krever meldeplikt for prosjekter som omfattes av personopplysninger, og som behandles elektronisk. Prosjekt er underlagt konsesjonsplikt hvis det inneholder sensitive opplysninger (NOU 2009:1). Prosjektet mitt inneholder ingen personopplysninger. Det ble allikevel sendt inn en melding til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), men jeg fikk svar at prosjektet ikke er meldepliktig, (se vedlegg 4). I forhold til etiske betraktninger er det informasjonen, samtykkeerklæringen, konfidensialiteten og analysen av data som er det vesentlige. Under dette prosjektet laget jeg et informasjonsbrev (se vedlegg 1), for å informere om prosjektet og informantenes deltagelse. Dette sendte jeg på e-mail, slik at informantene fikk tid til å lese dette i god tid før et eventuelt intervju, og de fikk da tid til å bestemme seg om dette var noe de ønsket å være med på

uten å føle seg presset av at jeg var tilstede. Ifølge Dalen (2011) skal et fritt samtykke bety at det er avgitt uten noen form for press, eller at det er lagt begrensninger på den personlige handlefriheten. Det ble gitt et uformelt samtykke på e-mail, og det ble gitt et skriftlig svar på et formelt samtykkebrev før intervjuet startet (se vedlegg 2). Under prosjektet ble det brukt full konfidensialitet. Jeg har ikke brukt spørsmål som kan avsløre informantenes identitet, og data jeg innhentet gjennom intervjuet har blitt anonymisert det det har krevdes. Dette informerte jeg om skriftlig og muntlig før intervjuet startet. Det er viktig at informant føler seg trygg på at den informasjon de gir blir behandlet fortrolig, slik at opplysningene ikke kan føres tilbake til vedkommende. Jeg skrev sitater fra informantene på bokmål, slik at anonymiteten ytterligere ble ivaretatt. Når resultat skal formidles og presenteres er det viktig at forskeren har anonymisert informantene (Dalen, 2011). Et kvalitativt forskningsarbeid fører til et nært forhold mellom forsker og deltakere, og det fordrer at forsker ser på seg selv som en deltaker i prosjektet og behandler alle aktører med respekt. Dette fører til at deltakerne blir verdsatt og de etiske prinsipper fulgt i forskningsforløpet (Postholm, 2010).

4 RESULTAT OG DRØFTING

I dette kapitlet vil jeg presentere mine funn etter å ha intervjuet to informanter. Først presenterer jeg resultatene, og drøfter så fortløpende, for å få god flyt i teksten. Informantenes svar er knyttet opp mot deres arbeid med ulike barn i alderen rundt 3-5 år. Jeg beskriver først informant 1 sine besvarelser og deretter informant 2, og trekker så tråder mellom de to informantene i drøftingsdelen. Som skrevet i innledningen og metodekapittel er min hovedproblemstilling:

Hvordan kan barnesamtaler bidra til utvikling av god psykisk helse?

Underproblemstilling er:

Hvordan kan barnehager legge til rette for bruken av barnesamtaler?

Jeg har valgt å se på bruken av barnesamtaler, betydningen samtalene kan ha for det enkelte barn og tilretteleggingen i barnehagen.

4.1 Forebygging-Tidlig innsats

Informantene forteller at barnesamtaler kan bidra til å oppdage uheldige livssituasjoner barnet lever under, og med tidlig innsats kan man bedre barnets livsvilkår. Informantene forteller også at barnesamtaler kan være forebyggende i forhold til sosiale, emosjonelle og språklige vansker og kan gi barna en bedre psykisk helse.

4.1.1 Anerkjennelse- å ta på alvor

I dette kapittel beskriver informantene sine erfaringer med å ta barna på alvor, sine erfaringer med tidlig innsats og det å gi barna anerkjennelse, som en del av forebyggende arbeid.

Informant 1 forteller at personal er de første til å oppdage blant annet omsorgssvikt, og etter at saken er meldt til barnevernet vil barnehagen så få veiledning om hvilke spørsmål de skal stille videre. Informant synes til tross for et godt samarbeid med tjenesten, at saker ligger for lenge i systemet. Barnehagen har også invitert foreldrene til et møte med tjenesten innen tiltak, forvaltning og barnevern i forbindelse med å vise foreldre at de har et godt samarbeid. Dette mener informant kan være forebyggende i seg selv. For å vise barnet respekt, mener informant 1 at barnehagen praktiserer en anerkjennende tone og at de lytter til barnet. Informanten viser også respekt ved å informere barna om hva som sies til foreldre i etterkant av samtaler. Informanten vil være i dialog med barnet, og mener samtaler kan være forebyggende på grunn

av at barna blir lyttet til, og en voksen anerkjenner deres følelser og opplevelser. Informanten mener det er svært viktig å la barnet bli sett og hørt. Det henvises til et eksempel der en ansatt fra barnehage gjennom 20 år, aldri hadde sett noe «merkelig», og at det handler om å åpne opp, for å se de tegn barna viser. Under "Snakkehjørnet" har det dukket opp vanskelig tema, og da tar de ansatte og avbryter barnet, og tar opp temaer i etterkant, og henviser til et eksempel der et barn ble slått hjemme. Barnehagen har rutiner for slikt, og det er ikke nødvendig å si så mye, men heller bekrefte barnets følelser.

Informant 2 mener også at barna må bli sett og hørt, og at det er svært viktig at barna får fortelle om sine tanker og følelser, selv om de voksne kan oppleve det som blir sagt som bagateller. Informant mener barnesamtaler kan gi barna et verktøy til de blir eldre, og at de da kanskje ikke trenger eventuell psykologhjelp. «Delt glede-dobbel glede, delt sorg-halv sorg» sier informant 2. Informanten kommenterer også det etiske i problemstillingen «hvor mye sier du til foreldrene?» De blir som oftest enige med barnet hva som skal gis av informasjon til foreldrene, og noen ganger er også barnet med på foreldresamtalen. Personalet lover aldri og ikke si det som er snakket med barnet om til noen. Det er barnehagen som setter rammene. Informanten sier at barnets innspill vektlegges i samtalene, selv om tema kan være bestemt på forhånd. Ved å sette ord på ting blir det på en måte en slags tidlig innsats, for når barnet setter ord på ting kan også skolen eventuelt informeres i god tid.

Informant 2 påpeker at personalet må ta barna på alvor i for eksempel matsituasjoner og under påkledning, da det kan komme fram ting der. Informanten har ikke opplevd at barna tuller med ord rundt kjønnsorgan og seksualitet, og mener barn ikke lyver om ting de ikke kjenner til, de lyver seg ikke inn i vansker. Informant ser ofte på kroppsspråket, og sier det er detaljer som ansiktsuttrykk og lukter som ofte sier noe om sannheten i barnas utsagn.. Barnehagen går kun videre med det barnet har sagt, og ikke av tolkninger. Barnehagen har ikke undersøkt noen og ikke spurt noen om mere informasjon. Informant sier at med erfaring så ser du at det handler om akkurat det barnet sier, og at påvirkning ikke skjer på enmannshånd, men kan forekomme i stor gruppe. Informanten sier at det er de yngste barna som er mest åpen, da barna etter hvert tenker konsekvenser, for eksempel for foreldrene sine. Informant mener uansett at det ikke er en spesifikk alder da barna skal bli tatt på alvor, og at barnehagen tar barn mer på alvor enn dommsystemet gjør. Informanten mener at barna kan ha fått feildiagnoser som ADHD, når de kanskje har vært utsatt for seksuelt misbrukt, og mener at barnesamtaler åpner for slik informasjon. Det vektlegges at det er svært viktig å prate med barna og henviser til Magne Raundalen som sa «det er ikke ulovlig å snakke med barna». Informanten mener at folk, som

arbeider med barn, har en feighet i seg og er redde for å melde. Videre mener informant at vi alle har i oss den redselen, da vi tenker på konsekvenser det kan få for alle parter å melde en sak, i stedet for å ha barnet i fokus.

Drøfting

Informantene forteller om å oppdage problemer og omsorgssvikt, det er i samsvar med Helsedirektoratets føringer om «fange opp – følge opp», som er en forutsetning for å arbeide forebyggende, og barnehagen må optimalisere barnets utviklingsmiljø tidligst mulig for å utvikle robust helse og forebygge skjevutvikling (Helsedirektoratet, 2013). Rye (2002) skriver at det er dokumentert at barnehagen har stor betydning, for barn som lever under dårlige psykososiale forhold, men i Meld.st. 18 (2010-2011) står det at det trengs en kompetanseheving for å kunne fange opp- følge opp barna som trenger dette. Da vil om mulig denne redselen for å melde som informant 2 beskriver kunne oppstå i mindre grad. Det står også litt om denne usikkerheten for å melde, på nettsidene til Helsedirektoratet.

Killen (2007) deler opp forebygging i tre. Universal forebygging, som hindrer at vansker oppstår, selektiv forebygging, som oppdager og fanger opp og indikert forebygging, som forminsker og avverger problemer som har oppstått. Jeg mener at informantene arbeider på alle tre nivåer gjennom sine barnesamtaler, med sin anerkjennende holdning og det å se å lytte til barnet. Informant 1 snakker om å ha en anerkjennende tone når de samtaler med barna, og det samsvarer med Bae (2004), som legger vekt på det å ha en anerkjennende grunnholdning og se den andre personen som et individ med egen verdi, ellers kan individer bli utsatt både relasjonelt og psykisk. I Barnehageloven § 2 (2009) står det at barnehagen skal ha en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne forskjeller. Dette samsvarer med det informanten forteller om at de behandler alle barna likt, og alle som ønsker og trenger det, får ha en barnesamtale. Alle har de samme muligheter.

Informant 1 kommer også innpå problemstillingen om hvor mye som skal ut til foreldre i etterkant av samtalene, og det samsvarer med det Kinge (2006) skriver om «taushetsplikten» overfor barna, men at vi må fortelle barnet at noe må videreformidles. Det er viktig for at barnet skal beholde tillit til oss voksne. Informant forteller videre om at de ikke tolker barnet, med kun går videre med det som er sagt. Det er i henhold til det Wegler (2000) som skriver at troverdigheten til barn vil forringes hvis de voksne stiller ledende spørsmål og feiltolker barna. Det samsvarer også med Eide og Winger (2003), som sier at validiteten av det barn sier, vil være avhengig av om de voksne forstår og tolker barns utsagn og svar ut i fra deres kjennskap

til barns språk og uttrykksmåter. Kinge (2006) mener vi sammenblander begrepene *inntrykk* av sannhet, som er en egenskap ved barnet og *innholdet* i det barnet forteller, som forteller om påliteligheten. I en barnesamtale skal det allikevel kun hentes informasjon, og sannhetsverdien i det som blir sagt, skal ikke vurderes i første omgang, og det er slik informanten arbeider.

Informant 2 er urolig for at barn som får diagnosen ADHD, kan være misbrukte barn med samme symptomer. Dette samsvarer med spesialist i barne- og ungdomspsykologi Espen Idås sitt syn, som uttalte seg i en reportasje i Adresseavisen nylig, at det ikke må bli slik at man leter etter tegn som kun bekrefter diagnosen, men at de som arbeider med barn må spørre seg om det kan være andre årsaker til symptomene barnet får. Min erfaring med utredning av ADHD diagnoser er at det stilles gjennom så omfattende og grundige undersøkelser at jeg vil tro at de barna som har fått en slik diagnose faktisk har ADHD. På den annen side bør personale i for eksempel barnehager spørre seg om det kan være andre årsaker til de symptomene barnet viser, før de eventuelt henviser barnet til utredning.

4.1.2 Sosial og emosjonell utvikling

I dette kapitlet forteller informantene om hva de mener om hvilken sosial og emosjonell utvikling «barnesamtalene» kan føre til for barnet.

Informant 1 forteller at barnesamtaler støtter barnas emosjoner, og det gir barna et «emosjonelt leksikon». Samtalene åpner for en del, og barna trenger å vite hvorfor de reagerer som de gjør for å forstå egne opplevelser, egen virkelighet og se sammenhenger. Det vektlegges at ingen følelser er feil, at det er greit å føle sinne, men at barna kan velge hvordan de handler. Informant mener det er viktig å lære seg å ta ansvar for handlingene sine, og at det er en kjepphest å arbeide med emosjoner og sinnemestring. Å få høre hele tiden at man ikke må være så sint, gjør det til en negativ følelse, og det er vanskelig å være i «krig» med seg selv. Informanten mener at siden vi er født med mange emosjoner, så bør vi kanskje forvalte dem på en annen og bedre måte. Informant mener det trengs en fokusendring til, og sier at det ikke er farlig å være sint, men farlig å være voldelig.

Informant 2 legger vekt på at barnet skal oppleve samtalene som positivt, nyttig og erfare at det går greit i etterkant av samtalene. Først da vil barnet lære å kjenne på sine følelser og bygge sitt «emosjonelle leksikon», for å kunne kjenne igjen sine følelser senere i livet og vite at det hjelper å snakke med voksen. Informant mener at mange voksne ikke tror barnet merker forandringer så godt, men det gir utslag i trass, gråt og endret adferd. Barna går ut og inn av en sorg, og da trenger barna voksne som lytter og forstår dette. Informanten snakker om å bli kjent med barnas

indre stemme, og mener at det å være i fokus kan styrke barnet, det lærer barnet turtaking, lærer barnet å ta hensyn, lærer barnet å lytte til andre, sette ord på følelser, og kjenne etter hvordan det kjennes ut i kroppen, foruten å utvikle empati. Informanten forteller at samtaler kan være forebyggende mot sosiale og emosjonelle vansker, fordi det handler om å sette ord på ting og skille følelser. Barna trenger en ventil for disse følelsene, og informanten mener dette bør starte i barnehagen, slik at barna senere ser en mulighet for å gå til helsesøster på skolen for å prate hvis vansker oppstår. Videre fortelles det at når barna en dag ser tilbake og ser at de ble opprørt over bagateller, så kanskje de greier å se på en hendelse i framtiden som en bagatell også. Barna trenger hjelp til å se bakover av en voksen og hvis den voksne kan utgjøre en forskjell, hvis det kan hjelpe en, eller to, er det verdt å arbeide med disse samtale, mener informant 2.

Drøfting

Begge informanter bruker enkeltsamtaler og samtalegrupper, og det samsvarer med det Ogden (2009), skriver om sosial ferdighetstrening, som både universelle og intensive tiltak. Sosial ferdighetstrening kan ifølge Ogden (2009) organiseres som universelle tiltak for alle barna, eller som intensive tiltak for mindre grupper og enkeltbarn som står i fare for, eller har utviklet atferdsproblemer. Informantene legger vekt på at barna skal bygge sitt emosjonelle leksikon gjennom voksne, som støtter barnas emosjoner i samtale. Informant 2 forteller om en samtale der barnehagen visste at det var alkohol med i bildet: «Og det vi ikke visste var at det var vold med i bildet, så da kom det bare fram under en samtale der vi snakket om ulike følelser». Det samsvarer med det Bae (2004) skriver om at barn vil utvikle tillit til verden gjennom erfaringer med dialoger hvor de får gyldiggjort sine opplevelser. Når barnet kan skille mellom egne og andres følelser, blir det lettere å si ifra. Lassen og Breilid (2010) skriver at mennesker trenger hverandre og gode relasjoner for å utvikle oss og overleve. Informant 1 forteller om sitt arbeid med sinnemestring og påpeker at vi er født med mange emosjoner, som vi bør forvalte på en bedre måte. Aristoteles la også vekt på, at barnet er født med mange evner, men måtte ha rom til å utvikle seg til et godt menneske. Informant 2 legger vekt på at barnet skal oppleve samtale som positive og nyttige. De skal kunne kjenne igjen sine følelser senere i livet å vite at det hjelper å prate om det. Det er i overenstemmelse med både det Sroufe (1996) påpeker, at for førskolebarn vil toveis kommunikasjon med voksne føre til en positiv egenregulering, og Kinge (2006) som skriver at barnet gjennom dialoger, etter hvert kan kjenne igjen sine følelser og sette ord på dem. Hun mener at barn gjennom nye erfaringer og gode relasjoner vil avlære tidligere erfaringer og måter å reagere på, som igjen skaper ny vekst for barnet. Svare (2006) bruker ordet «selvdannelse» om denne utviklingen. Blindheim i Dyregrov (2008) skriver at når

barnet gjennom ny vekst blir seg bevisst, og kjenner igjen sine følelser og handlingsmønstre, er det lettere å utsette og endre dem. Vi kan klargjøre, strukturere, endre og videreutvikle våre tanker og følelser ved å sette ord på dem (Skau, 2011), og det samsvarer med informantenes intensjoner med samtalen.

For å sette ord på ting trenger barna gode relasjoner med mennesker de stoler på. Psykologspesialist Erik Larsen i Kinge (2006) mener at det er bedre å kalle en sosial og emosjonell vanske for en relasjonsforstyrrelse, fordi det setter fokus på relasjonen, og det er ifølge Larsen denne det må arbeides videre med. Begge informantene arbeider med slike grunnleggende tanker og holdninger, for å gi barnet vekst og utvikling.

4.1.3 Psykisk helse

Å utvikle en god psykisk helse er viktig for å ta til seg læring og for å tåle de utfordringer livet kan gi. I dette kapittel beskriver informantene sin definisjon av begrepet psykisk helse og sine observasjoner av barns utvikling på dette området etter barnesamtaler.

Informant 1 mener at barnesamtaler gir barna en robust helse ved at de lærer å leve med de erfaringer de har gjort. Mange voksne sliter med psykiske plager, og har ikke fått muligheten til å bearbeide hendelser og opplevelser ved å sette ord på dem. Informanten tror at barnesamtaler kan være et verktøy, som barna tar med seg videre, ved at de er blitt mer tydelig i sin kommunikasjon som; «jeg føler», og «jeg kjenner på». Informanten har sett at barna virker mer lettet etter samtaler, at livet blir lettere, oversiktlig og forutsigbart. Informanten sier «robust helse det er å være trygg på seg selv, være utadvendt og møte ulike utfordringer uten å bukke under». Informanten forteller videre at ved å vise respekt for barnets signaler ved å la de utforske og hente seg inn igjen, så bidrar voksne til å gi barna en god psykisk helse.

Informant 2 mener at barnet merker stemninger, og at det kan gi utrygghet hvis barna ikke får satt ord på opplevelser som angår dem, for eksempel hvis mor er arbeidsledig og far er deprimert. Mange barn mangler ordforråd til å spørre, og samtaler styrker språkutviklingen. Den psykiske volden mange barn er utsatt for kan også avdekkes i en "barnesamtale". Informanten har opplevd at barn har positive forandringer etter samtaler med foreldrene på for eksempel på sengekanten. Slike kveldssamtaler mener informanten gir god effekt på den psykiske helsen, der barnet blir sett og hørt av en omsorgsperson. Informanten håper det en gang vil bli like naturlig for voksne å prate om vanskelige ting som barn gjør.

Drøfting

Informant 1 mener at samtalene de har med barna gir en robust helse ved at de lærer å leve med sine erfaringer. Det samsvarer med Kirkengen, (2009), som mener at vi må styrke barnet ved og blant annet vise barnet respekt, og hun skriver videre at mange får psykiske diagnoser etter en barndom preget av respektløshet og grenseløshet. Svare (2006) skriver at dialog, eller fravær av denne kan få følger for en eventuell psykisk lidelse, om den utvikler seg i positiv, eller negativ retning. Informantene har positive erfaringer med dialoger, der de ser at barn har virket «lettet» etter samtaler, livet har kanskje blitt mer forutsigbart og oversiktlig, de føler seg sett og hørt. Bae (2004), skriver at dialoger som gyldiggjør barns opplevelser, er viktig for deres psykiske utvikling, men stor betydning for den psykiske utviklingen har også forhold barna får til andre rundt seg. Hvis barna har et åpent og naturlig forhold til de andre vil relasjonene til de andre kunne styrkes. Et eksempel på hvor naturlig barn kan forholde seg til samtaler med voksne er en hendelse informant 2 opplevde: Pedagog hentet et av barna til samtale, og et annet barn på «snakkekroken» spurte hvor de skulle, pedagogen ble usikker på hva hun skulle svare, men så sa barnet: «vi skal jo bare gå å snakke litt vi». Så enkelt kan det også sies, når mennesker ikke har fordommer. Det handler også om synet på barn og barns rett til medvirkning.

Informant 2 la også vekt på betydningen av en samtale foreldrene kunne ha med barna på kvelden ved sengekanten. Daniel Stern (2007) i Lassen og Breilid (2010) mener at dialoger fører til vekst og selvinnsikt hvis forholdene ligger til rette, og en slik samtale på kvelden om små og store hendelser kan derfor ha stor betydning for barna. Det er viktig at foreldre setter av en plass og åpner for alenetid for det enkelte barnet, slik at det føler seg sett og hørt.

4.1.4 Språkutvikling

Her forteller informanter om noen av sine erfaringer med språkutviklingen i sammenheng med «barnesamtalene», hvordan samtaler kan styrke utviklingen av språket og hvordan de merker en forskjell.

Informant 1 forteller at barn i utgangspunktet har en måte å uttrykke seg på. De barna som har vært aktiv i «Snakkehjørnet» og i jevnlig barnesamtaler, har et større ordforråd og er bedre til å uttrykke seg, enn de barna som ikke har vært aktiv med på dette. Slike tilbakemeldinger har barnehagen også hørt fra andre instanser, som mener å ha sett store forandringer på enkelte av barna.

Informant 2 sier at samtale gir snakketrening, stimulerer språkforståelsen, og gir trening i å ta ordet. Informant mener alle barn profiterer på å være med i mindre grupper, men at for barn med forsinket språkutvikling og minoritetsspråklige med lite norskkunnskaper kan det være ekstra verdifull. Minoritetsspråklige som ofte har lyttet en god stund under snakkegruppene begynner etterhvert å prate. Samtaler som fører til bedre ordforråd gir barna muligheten til å få satt ord på ting, for eksempel i leken. Uten språk kommer barna ikke inn i «gjengen» mener informant 2, da språk og lekkompetanse henger sammen.

Drøfting

Begge informanter opplever at barna som har hatt samtaler jevnlig har et større ordforråd, det samsvarer med Svare (2006), som skriver at en dialog en fornuftig virksomhet utøvd gjennom ord. Han mener at dialogen kan skape et mer rikt og nyansert språk, ved å utforske ordene på nye måter. Det samsvarer også med det Kinge (2006) skriver om systematiske samtaler som har til hensikt å sette i gang prosesser, som fører til blant annet utvikling av språket. Som informant 2, sa «Snakketrening formidler tanker og meninger og stimulerer språkforståelsen og språkutviklingen. Og snakketrening gir trening i å ta ordet». Begge informantene har lagt til rette for språkutvikling gjennom sine snakkegrupper, og det er i henhold til Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2006), som vektlegger at barna skal bruke språket som et kommunikasjonsmiddel, og at barnehagen må legge til rette for dette. Ifølge Raundalen (2008) er språkutviklingen en av barnets viktigste utviklingsoppgaver gjennom barnehagealderen, og utviklingen påvirkes i stor grad av barn på samme alder/nivå. Gjennom bruk av samtalegruppene med barn slik begge informantene arbeider, vil derfor språkutviklingen kunne styrkes.

4.2 Kommunikasjon og Relasjoner

4.2.1 Foreldresamarbeid

For å gjennomføre en ny metode i barnehagen, er den avhengig av et samarbeid med foreldrene. I dette kapittel beskriver informantene sine opplevelser med foreldresamarbeidet.

For et godt samarbeid må informasjon ut til foreldrene. Informantene forteller at barnehagen har synliggjort arbeidet med barnesamtaler på nett, i sine årsplaner og i sine månedsplaner. I tillegg informeres foreldrene muntlig og/eller skriftlig før enkeltsamtaler med barnet.

Informant 1 forteller at foreldresamarbeidet er svært godt, og at mange foreldre selv ber om en barnesamtale for sitt barn når de har positive erfaringer. Informanten sier «Vi har foreldre som

har kommet og sagt at barnet har så mye lettere for å fortelle hvordan de har det enn før». De har ikke opplevd foreldre som sier nei til at barnet skal ha en samtale med ansatt på barnehagen. Noen kan være skeptiske og legge «lokk» på barnet, og sier: «Det er noen foreldre som har sagt til barnet at nå får du ikke snakke mer i barnehagen, og det merker vi veldig fort». Informant prøver å ufarliggjøre slike samtaler med barnet gjennom god informasjon.

Foreldresamarbeidet blir også bedre av at det blir tatt med notater og tegninger fra «barnesamtalen» inn i foreldresamtaler, slik at foreldre ser hvor viktig det kan være å få barnet til å åpne seg. Barnehagen må ta den vanskelige samtalen med foreldrene når det kommer opp aktuelle ting, men opplever at samarbeidet blir godt i etterkant. Hvis de arbeider med barnet på en konkret måte, eller anbefaler barnet å foreta seg konkrete ting i forhold til følelser, så er det hensiktsmessig å informere foreldrene om dette, slik at de også kan forstå barnets atferd bedre.

Informant 2 opplever også at det er positivt med foreldresamtaler i etterkant av barnesamtaler, da ikke alltid foreldrene vet hva barnet går og tenker på. Det blir gitt informasjon etter avtale med barnet og foreldre gis veiledning etter at barnehagen har lagt fram en løsning. Da opplever foreldre ofte at barnet "lyser" opp, og foreldre får ny tillit til barnehagen, fordi foreldre ser at metoden fungerer etter intensjonene. Informanten sier: «Hvis mamma for eksempel har vært syk en periode så er det best for barnet at det er mamma som følger i barnehagen, for barnet går med følelsen at mamma er syk. Hvis vi da har enkel veiledning, så foreldre skjønner dette, så ser vi at barnet lyser opp». Barnehagen opplever også at foreldre selv tar kontakt for å be om en samtale.

Drøfting

Informantene bruker notater og tar med utdrag fra samtaler inn i foreldresamtaler. Det samsvarer med Kinge (2006) som skriver at det bør skrives notater etter en samtale med barn, og legger vekt på *etter* og ikke *under* samtalen. Slik kan neste samtale starte med å henvise til forrige gang, eller de kan brukes i foreldresamarbeid. Informantene viser til at foreldrene er svært positive til det arbeidet barnehagen gjør, og at innsikt i eventuelle problemer barnet måtte ha, er viktig for foreldrene å få kunnskap om, slik at foreldrene kan støtte barnet videre. Det er i tråd med det Helsedirektoratet skriver på sine nettsider at de vektlegger et godt samarbeid med hjemmet, for å oppdage eventuelle problemer, utforske dem og iverksette tiltak på et tidlig stadium. Raundalen (2008) mener at emner som blir snakket om i for eksempel "Snakkehjørnet" kan være et prosjekt over tid og i samarbeid med hjemmet. Informant 1 fortalte om en gang foreldre ikke ble informert om hva informant hadde anbefalt barnet å foreta seg når det ble sint.

Barnet hadde fått et råd om å slå på en pute, eller trampe i gulvet når sinnet kom over han. Så kommer informant på foreldresamtale og far sier: «Er det du som har lært barnet vårt å trampe i gulvet?» Informant bekrefter at det stemte og da sa faren «Men, det går ikke hjemme hos oss skjønner du, for naboene blir så bekymret». Slik kan situasjoner misforstås av andre, og derfor er samarbeidet med foreldre viktig å ta hensyn til i arbeidet med barna.

4.2.2 Kommunikasjon og metoder

Barn kommuniserer på flere måter, og gjerne annerledes enn vi voksne. Informantene har sine opplevelser med barns kommunikasjon, og de voksne har sine kommunikasjonsmetoder å nærme seg barn på, som jeg kommer inn på i dette kapittelet.

Informant 1 opplever at barn springer ut og inn av samtaler, både fysisk og psykisk, og at voksne må være fintfølende og vise respekt når barna ikke ønsker å prate. Informant mener også at vi kan prate med barn om alle slags emner, bare vi tilpasser tema aldersmessig. Ansatte må vite hvordan de ordlegger seg, så ikke ting blir verre. De ansatte skal ikke være terapeuter, kun samtalepartnere, veivisere, de skal se og lytte, og ta barnet på alvor.

Informant 2 mener det er bra for barna å kunne snakke og dele tanker med andre, og sier at hvis et barn har hatt et mareritt, eller har skilte foreldre kan det være godt å vite at flere har opplevd dette. Informant mener også at i samtale bør det gjentas det barnet sier uten å spørre for mye, og unngå «hvorfor» spørsmål. Slike spørsmål kan virke truende, men åpne spørsmål er bra å bruke, da slike spørsmål gir barnet muligheten til å fortelle fritt. Informanten vektlegger at den voksne i sin kommunikasjon med barn, må gå i seg selv først, det vil si at man må stille spørsmål som; «æ kjenne på», «æ føle på», «æ mene». Informanten mener slik kommunikasjon er en mer respektfull måte å henvende seg til barna på, og tror på at ved å være bevisst dette vil det til slutt bli automatisert.

Drøfting

Informant 1 forteller om at voksne må være fintfølende overfor barna når de ikke lenger ønsker å prate og forteller om denne opplevelsen:

«I forrige uke hadde jeg et barn som sitter og ser på fingrene sine, og begynner å snakke om dem, da skjønner jeg at ok, nok er nok, men jeg kan være med å sette ord på det, ved å spørre om barnet synes det er vanskelig å prate om, så kan barnet si ja, eller nei».

Det er en fin illustrasjon på hvordan man kan forholde seg til en slik situasjon. Kinge (2006), skriver at voksne som skal nærme seg barnet, må innta en aksepterende holdning med toleranse for andres måte å være på. De voksne må akseptere og legitimere barnets følelser og opplevelser, for at barnet skal åpne og utforske seg selv. Først da kan barnet ta imot korrigerende uten å gå i forsvar. Lassen og Breilid (2010) skriver at positiv verbal kommunikasjon kan være å stille åpne spørsmål, og undre seg og bekrefte barns opplevelser, en metode informantene praktiserer. Informant 1 legger også vekt på at de ikke er terapeuter, men Kinge (2006) skriver om å arbeide for å få en terapeutisk effekt. Det kommer av kjennskap til barnet, da det som oftest er de som står barnet nærmest, som får betroelser. Viktig for den videre utviklingen er da at pedagogene anvender metoder og prinsipper, som gir en terapeutisk effekt, som hjelp til å finne ord og å legge bort ting som har hendt. Bandura (1997) i Lassen og Breilid (2010) legger vekt på at de voksne i samtalen gir veiledning og oppmuntring med utgangspunkt i sin kjennskap til barnet. Det er her barnehagen har sin unike mulighet til å påvirke barnets utvikling, noe informantene gjør gjennom sine samtaler med barna, og metoder de anvender.

4.2.3 Relasjoner

I barnets liv vil det knyttes mange ulike relasjoner. I barnehagen knyttes relasjoner til de voksne og til de andre barna, og det skapes nye relasjoner til foreldrene etter hvert som barnet vokser. Foreldrene har også relasjoner til personalet i barnehagen, og jeg skriver her om hvordan informantene opplever de ulike relasjonene i etterkant av barnesamtalene.

Informant 1 legger vekt på foreldre-barn relasjonen, at den har blitt bedre i barnehagen. Noen barn har nå i etterkant av samtalene lettere for å prate med foreldrene sine om hvordan de har det. Noen har merket stor forskjell på barna før og etter slike samtaler. Personalet har opplevd at det er lettere for barna å ta kontakt. Flere stikker innom informant og snakker litt. Informant opplever også en nærere relasjon med barna, særlig når emnet har berørt informantens følelser. Voksen-barn får da et spesielt bånd. Relasjonene dem imellom er styrket og informant har opplevd flere "gyldne øyeblikk" når barnet har opplevd samarbeidet som positivt.

Informant 2 mener det er lettere for barna å være i barnegruppen. Det er lettere å være med de andre barna når barna vet at det konkrete barnet, for eksempel strever med sinne, fordi det tidligere har snakket om dette i gruppen. Slike samtaler knytter nye vennskap. Informanten har også opplevd at barn forandrer seg etter en enkeltsamtale. Noen barn ser på informant med nytt blikk, og informant beskriver det som om barnet er forelsket, da det er stille og smiler. De har fått et nytt forhold, og barnet kommer oftere innom. Informanten og barnet får et bånd, og

informant kan føle seg som en favoritt for barnet. Informanten har også hørt at samtaler som er gjennomført har utgjort en forskjell i barnet liv.

Drøfting

Begge informanter forteller om barn, som kommer innom av seg selv for å få en samtale, og at de har fått ett slags bånd, som gjør relasjonen til noe spesielt. Informant 1 forteller om et barn som etter flere enesamtaler i barnehagen hadde begynt på skolen. Året etter skolestart kommer barnet springende bort og vil gi en klem og sier strålende: «vi kjenner hverandre litt vi». Det er en fin illustrasjon på det Ohnstad (1998) skriver om at kvaliteten på relasjonene er avhengig av hvor ofte partene møtes, hva det er som knytter dem sammen, oppfatning av hverandre og betydningen samværet har for eget selvbildet. Når de barna informantene snakker om ønsker flere samtaler, så kan man si de har knyttet en sterk relasjon gjennom gode og utviklende samtaler. Det samsvarer med Kinge (2006) sin erfaring at hvis barn opplever samtaler som positive vil de etterspørre samtale. De relasjonene vi hadde i oppveksten, vil prege relasjonene i voksen alder, da de virker inn på hva vi forventer av andre ifølge. Derfor er det så viktig med gode relasjoner skapt gjennom gode samtaler i tidlige barneår (Ohnstad, 1998). Informanten tar barna på alvor gjennom sine samtaler som legger til rette for gode relasjoner og det er i samsvar med det Mæhle (2008) skriver om at hvis vi tar barna på alvor gir vi dem muligheten til å utvikle seg i trygge relasjoner, og at målet bør være trygge barn.

4.3 Kompetanse for å bruke barnesamtaler

4.3.1 Ansattes kompetanse, veiledning og oppdatering

Kompetansen hos personalet kan være avgjørende for hvordan barnesamtaler brukes. I dette kapitlet vil jeg gi et innblikk i hvilken kompetanse personalet har som gjennomfører barnesamtaler med enkeltbarnet og i gruppe. For å ha et fokusområde i barnehagen trengs det veiledning og jevnlig oppdatering for å bli bedre og for å holde interessen hos personalet. Her beskriver også informantene hvordan de holder dette vedlike.

Informant 1 var med sammen personalgruppen med i et 3-årig prosjekt med barnepsykolog Magne Raundalen. Dette for at alle ansatte har ansvar for "Snakkehjørnet". Barnesamtaler er det fagleder, en pedagogisk leder og en barne- og ungdomsarbeider under opplæring som gjennomfører. Det handler mest om og virkelig ønske å ha barnesamtalene, men informant understreker at det er både ønskelig og viktig med en felles pedagogisk grunnkompetanse.

Det er kun informant 2 og tre andre frivillige fra barnehagen som gjennomfører barnesamtaler, to pedagogiske ledere og en førskolelærer. Det var et ønske om en felles grunnkompetanse, slik at de snakket samme «språk». Alle ansatte utfører "Snakkekrok", så de har vært på kurs med Karlsdottir, Herdis og Dora, som skriver en bok om relasjoner med barn.

Informant 1 og informant 2 er med i et gruppefelleskap, som treffes jevnlig for å kvalitetssikre arbeidet sitt. De møtes ca. en gang i måneden, og det er 4 stykker i gruppen. De gir råd om samtaler som er tatt og forbereder nye samtaler. Informant 1 er en slags veileder for informant 2 siden de har holdt på lengst med slike barnesamtaler. Informant 2 synes veiledning er verdifullt, da de får nyttige råd og lære blant annet hvordan de skal få barna til å åpne seg ved å stille riktige spørsmål. De benytter seg begge av litteratur som gies ut, og at det er viktig å ha denne tilgjengelig. Noe informasjon på nett finner de også. Informant 1 sier det er lite med kurs i byen for emner som omhandler barnesamtaler. Informant 2 ønsker å starte med filming i "Snakkekroken", så personalet kan se seg selv, og snakke om måten man stiller spørsmål på. Informanten mener at kompetanse er helt nødvendig for å stille de rette spørsmål, ellers faller man gjennom når barnet prøver og eventuelt skjule noe, da kommer ikke mer fram.

Drøfting

Informantene ønsket begge at de som arbeidet med barnesamtaler skulle ha en felles grunnkompetanse, for å snakke samme «språk». Det kan sees i sammenheng med det Eide og Winger (2003) skriver om at det kreves en høy grad av profesjonalitet av de voksne for å samtale med barn, slik at barns fortrolige og åpne måte å fortelle på blir møtt med respekt. Både Kinge (2006) og Gamst (2011) mener det kreves kunnskap og øvelse for å være en god samtalepartner og samtale med barn på en profesjonell måte. For å bli god på kommunikasjon må man praktisere, det holder ikke bare å beherske ulike samtaleteknikker. En gang må allikevel de voksne begynne å praktisere for første gang, men såfremt ansatte har en god teoretisk bakgrunn, så er dette en god start. Informant 2 sier videre at det å være en god samtalepartner: «Har mye med personlighet å gjøre, det handler om hvilken person du er, om du er en person som lytter til barna og tar dem på alvor». Informanten mener det ikke holder med mye erfaring og en god teoretisk bakgrunn. Det må også ligge en genuin interesse for barn til grunn og en oppriktig interesse for barnas tanker og følelser. Begge informanter samarbeidet med en intern gruppe på barnehagen, og informantene brukte hverandre i veiledning og for å kvalitetssikre arbeidet sitt og det samsvarer med det Arneberg og Mørk (2005) skriver om at intern kompetansebygging vil være en viktig del av personalutviklingen.

4.3.2 Voksenrollen

For at barna skal kunne ha de beste forutsetninger, for å lære seg å snakke åpent om blant annet følelser og tanker, er man avhengig av kompetente voksne, som er tilstede og er bevisst sine egen rolle. I dette kapittelet skriver jeg om hva informantene mente krevdes av voksenrollen for å kunne gjennomføre barnesamtaler.

Informant 1 mener at man som voksen må ha gjort noe med egne opplevelser og erfaringer før man kan begynne med barnesamtaler. Det fordi det er viktig å være en støtte for barna, være en trygg og sterk voksen. Barna trenger ikke nødvendigvis medlidenhet, og voksne skal ikke "falle" sammen når vanskelig tema kommer opp. De voksne skal "tåle", og heller skrike et annet sted. Informant 1 sitt fokus er barnet og dets opplevelser og mener voksne har stor makt og påvirkning, og kan forme barnesinnet. Informant mener voksne ikke skal moralisere, som for eksempel, «ikke slå», da kan samtalen låses. Holdninger vi bringer med oss kan også være like viktige å arbeide med som selve samtalen. Det trengs trening i å stille åpne spørsmål og ha kunnskap om hvilke spørsmål og hvilket snakk, som kan låse samtalen.

Informant 2 mener det er viktig å være bevisst sin rolle, og være trygg på det de gjør. Personalet skal være stolt av kompetansen sin, ha integritet og være ydmyk. Informant 2 mener også at man ikke skal ha med seg egne følelser inn i barnesamtalen, man må være profesjonell, være en støtte, en som kan videreformidle. Barna merker når voksne prøver å fiske etter informasjon, så det er viktig for personalet å lære seg å kommunisere på en god måte. Voksne må undre seg sammen med barnet og ikke legge ord i munnen på dem, eller tolke det de sier. Voksne får trene i å se barnet som subjekt. Informant 2 mener at ved å gjennomføre "Snakkekroken" skjer en utvikling av voksenrollen, ved at man blir bevisst sin egen rolle.

Drøfting

Begge informanter mener at de som utfører barnesamtaler må være profesjonell og ha bearbeidet egne følelser, for å kunne være den støtte og veileder, som barnet trenger. Her kan man se en parallell til det Aristoteles antydte at et menneske må være omgitt av gode mennesker, for å vokse opp å utvikle sine evner og anlegg (Svare, 2006). Skau (2011) skriver også om personlig kompetanse, som er personlig og erfaringsbasert. Den er avgjørende for hvordan en person kan bruke sin teoretiske kunnskap og yrkesspesifikke ferdigheter. De erfaringer man har gjort seg vil være til større nytte for andre, når de er bearbeidet. Informantenes beskrivelser samsvarer også med det Løvlie Schibbyes i Bae (1992) mener også at man trenger en viss oversikt over egne opplevelser og ha et avklart forhold til dem, for å gi

Anerkjennelse til barnet. En kritikk mot Løvlie Schibbyes framstilling av anerkjennelsesbegrepet er at det kan være vanskelig å praktisere.

Informant 1 forteller at gode holdninger er viktige for å få til en dialog, og Kinge (2006) skriver at voksne som nærmer seg barnet, må innta en aksepterende holdning med toleranse for andres væremåte. Informanten forteller om en ukultur som kan oppstå i barnehagen ved hente/bringesituasjoner der ansatte og foreldre kan snakke over hodet på barna: «Hun har stått opp med feil fot i dag hun». Slik kommunikasjon kan oppleves krenkende for barnet, og informant mener at foreldre og ansatte må vise mer respekt for barna som står og hører på alt. Informanten legger også vekt på å stille de riktige spørsmål for og «åpne» opp for samtale. For å oppnå dette er det viktig med gode holdninger. Det samsvarer med det Ohnstad (1998) skriver om å stille de rette spørsmål, men påpeker at det også kan være utfordrende å stille spørsmål, slik at man får utfyllende svar. Man bør også akseptere det som blir sagt uten å tolke, eller kommentere. Informantene forteller om ansvaret de voksne har og egenskaper de bør være i besittelse av før de har en barnesamtale og det kan sees i sammenheng med et Limstrand (1996) skriver, som sammenligner en barnesamtale med en medarbeidersamtale, der utvikling er målet, både for de voksne og barnet. Som Michel de Montaigne i Svare (2006) sier: «Å delta i en samtale innebærer at man lærer og øver seg samtidig».

4.4 Organisering og tilrettelegging

4.4.1 Ulike typer samtaler

Barnehagene praktiserer ulike typer samtaler, med barn alene og med barn i grupper. Jeg gir en oversikt for å skille disse samtalene fra hverandre, selv om de har i stor grad samme «misjon». Jeg kommer også litt inn på hvordan de organiseres.

Begge informanter samtaler med en stor barnegruppe, men informant 1, kaller dette "Snakkehjørnet", mens informant 2 kaller den samme gruppen "Snakkekroken". Disse snakkegruppene har alle ansatte etter tur og de fører logg for å vite hva de andre har gjort. De lar 3-5 barn få være med samtidig, og snakkegruppene gjennomføres to ganger i uken fra ti minutter til en time. Tema varierer, og noen ganger er tema planlagt av de ansatte. Barna får allikevel komme med innspill, slik at tema kan forandre seg underveis. Tema som har vært snakket om er: å kjenne på følelser; å være lei seg, sint, glad, det kan være filosofering og undring over både skilsmisser og døden, og over andre mindre alvorlige tema. Det åpner opp for mange tanker og følelser å få en voksen som er tilstede, lytter og tar seg tid. De voksne gir

dem et verktøy for å håndtere følelser, en slags hjelp til selvhjelp. De ser ofte hvem som har behov for enesamtale under disse gruppesamtalene.

Begge informantene forteller at i en *barnesamtale* deltar en voksen og et barn med et definert behov. Rammene er klare med eget rom, musikk, tegnesaker, bøker og saft. Foreldre er underrettet og de kan be om en samtale for sitt barn selv. Barna er også forberedt på samtalen og gleder seg som oftest. Disse samtaler kan gå over tid etter behovet.

En *trivselssamtale*, er om barnets generelle trivsel, om opplevelser, vennskap, relasjoner på barnehagen, venner og om overgangen til skolen. Alle får være med på en slik trivselssamtale forteller informantene.

Drøfting

I forhold til gruppesamtalene «Snakkehjørnet og «Snakkekroken» som informantene forteller om, skriver Kinge (2006) at slike samtaler har en verdi, da det kan være en arena der vennskap oppstår og som stimulerer til refleksjon. Når barna snakker om seg selv, bygges historier gjennom små biter og skaper et helhetlig bilde. Kvale (2007) skriver at slike samtaler kan henseile både en filosofisk dialog og en hverdagslig interaksjon, og at samtaler kan være kontaktskapende. En fortelling kan gi rom for dialog med spørsmål og svar, og slik får barn satt ord på sine erfaringer. Barnet blir bevisst egne og andres følelser, som også øker barnas sosiale ferdigheter (Raundalen, 2008). Dette samsvarer med informantenes sine erfaringer.

Gjennom bruken av barnesamtaler med enkeltbarnet forteller informantene om tanker som kommer fram, som gjør at de får et mer helhetlig bilde av barnets situasjon. Det samsvarer med det Eide og Winger (2003) skriver, for at barnet skal gi et bilde av hva det tenker, kan barnesamtaler brukes som metode i barnehagen. (Kvale (2007) skriver også at den planlagte samtalen kan belyse barns omsorgssituasjon gjennom å få faktainformasjon.

Informantene bruker trivselssamtaler jevnlig. I forhold til trivselssamtaler, så kan de brukes for å finne ut hva som må endres, eller gjøres annerledes, for å skape god utvikling, og forutsetninger for læring og trivsel. Det kan sees i sammenheng med det Csikszentmihaly sin "Flyt" modell, at slike samtaler kan gi nok innsikt til at barnet havner i en «flyt» tilstand. Det er en psykisk tilstand, som beskriver at barnet er til stede i øyeblikket, ved at de får nok utfordringer, men samtidig får gjøre noe de mestrer (Nakamura og Csikszentmihalyi, 2005 i Lassen og Breilid, 2010).

4.4.2 Bruken av barnesamtaler

I dette kapittelet så forteller informantene om hva som var motivasjonen for å starte med å bruke barnesamtaler, videre beskrives hvilke barn som har barnesamtaler, kjønn, alder og lignende. Videre hvilke mål barnehagen har for disse samtale, hvilket etterarbeidet som blir praktisert og om bruken av støttemateriell.

Informant 1 sier at motivasjonen for å starte opp med barnesamtaler var blant annet at barnehagen mente de minste barna trengte et tilbud når noe skjedde i livet deres som var litt vanskelig. Barna lærte å håndtere vansker slik deres familie og kultur var vant med, og når de møtte motstand så handlet barna som tidligere lært. Informanten sier videre at det som oftest er 4-5 åringene som har vært inne til barnesamtaler, men at de har også hatt en 3 åring til samtale. Gutter snakker mer om sinne og utagering, mens jenter kan bli mer tause og stille. Informanten avslutter alltid med en evaluering av samtalen, og spør barnet hvordan barnet opplevde samtalen. Informanten avsluttet alle samtaler med en evaluering sammen med barnet. Informanten mener det er viktig med en oppsummering av samtalen for begge parter og, føler at dette viser respekt for barnet og at det barna har fortalt er viktig.

Informant 2 forteller at motivasjonen for å starte med barnesamtaler var noen heldige situasjoner de hadde erfart i forhold til det å snakke med barn, og de oppdaget at det var svært få som var interessert i barnets "stemme". Videre forteller informanten at det er både store og små barn med på barnesamtaler, men dette varierer, og det er kun de barna som trenger det som får en samtale. Ved samtaler med de minste barna brukes ofte samtalebilder fra Merete Holmsens bok *Samtalebilder og tegninger*. Den handler om mus i ulike livssituasjoner, og kan brukes som utgangspunkt for samtaler. Boken har tegninger som illustrerer en mus som kikker ut i natten, ei mus som står utenfor i leken og lignende. Det medfølger en guide som gir informasjon om hvordan boken kan brukes. Informanten forteller at boken kan brukes på ulike måter, og at informant kan åpne med å si «fortell hva som skjer på bildet her» så får barnet lov å si hva det tenker på, og hvis barnet ikke husker bruker informant andre innfallsvinkler.

Informanten går også inn på bruken av rommet og at voksne kan vise barna respekt ved og ikke la seg forstyrre under samtale. De har et bånd på døren, som viser at samtale foregår. Barna kan velge seg en stol, og plassering i rommet, de unngår visuelt "støy", da de mener at det er barnet som skal "fram", og at de skal ikke bli inspirert av rommet.

Begge informanter sier at målet med barnesamtaler er språkutvikling og å sette ord på følelsene sine, kjenne på dem, få et emosjonelt leksikon. Informant 1 tror mange går følelser "går"

gjennom kroppen, og at det er viktig at barn må få bearbeidet sine følelser, ellers kan de komme tilbake. Informant tror at når barna bearbeider opplevelser kan de gå videre uten så tung «vekt» på sine skuldre.

Støttmateriell informant 2 bruker kaller de triangulering, det å ha fokus på tre ting samtidig, som plansjer, dukker og puttebokser. Bilder kan være enklere å forholde seg til enn det å snakke ut fra seg selv. Informant 2 sier at i "snakkekrok" blir det ofte benyttet støttmateriell som en boks med bilder, de trekker opp og samtaler om. Det blir tatt notater av slike samtaler i etterkant.

Drøfting

Informanten 1 påpeker at familie, bakgrunn og kultur har mye å si for hvordan barna handler. Det kan sees i sammenheng med det Juul, (2004) skriver om at vi i vår kultur ikke har mye erfaring med å føre en dialog med barn, men at vi stiller spørsmål og belærer dem. Informant 2 oppdaget også at ingen hørte på barnas stemme når det oppstod vansker. Sandsæther et.al (2012) har ved gjennomføring av sin undersøkelse på barns trivsel i barnehagen, avdekket at det er en stor andel barn som ikke blir hørt, eller tatt hensyn til når det planlegges aktiviteter i barnehagen. Det kan da være en grunn til å tro at heller ikke kjennskap til barnas tanker og følelser blir satt på dagsordenen i barnehagen. FNs barnekonvensjon (1989) understreker barnets rett til ytringsfrihet, til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer. På dette området kan barnehager utgjøre en forskjell ved å starte opp gode dialoger med barn, slik som informantene har satt i gang.

Informant 1 forteller også at det er gutter som oftest snakker om sinne og utagering, mens jenter i større grad stille og ordknappe. Det samsvarer med det Dyregrov (1997) skriver at det er en forskjell i hva de ulike kjønnene prater om. Jenter bruker språket for å skape kontakt, mens gutter vil ha oppmerksomhet. Ved oppståtte traumer har jenter oftere indre plager og gutter atferdsproblemer. Tannem (1990) skriver også at gutter og jenter kan ha ulike tema de snakker om i samtalegrupper.

Informant 2 legger vekt på rommets betydning for samtalen, og Kinge (2006) anbefaler et nøytralt rom, med drikke og lys. Informant 1 avslutter barnesamtalen med en evaluering, og forteller: «Jeg spør alltid barna på slutten av samtalen hvordan de synes det var, og om dem har lyst til å ha flere møter, og alle barna vil ha flere». Dette er i tråd med det Gamst og Langballe i Claussen (2001) skriver at det er viktig for barnet at det avsluttes på en god måte, så barna føler seg sett og hørt. Informant 2 sier det er både små og store barn med på samtaler og det

samsvarer med Kinge (2006) som skriver at samtaler kan gjennomføres med alle barn, men at det må tilpasses deres modenhets og funksjonsnivå.

Kloep og Hendry (2003) vektlegger viktigheten av at barna får en plass der de kan reflektere og utveksle synspunkter, bli sett og hørt. Informant 1, tror ubearbeidede følelser setter seg i kroppen og her kan man se en parallell til det Kirkengen (2009) skriver om at barn som ikke blir verdsatt, lærer at de ikke er verdt noe, og at en barndom preget av respektløshet, kan komme til uttrykk som sykdom i voksen alder. Begge informanter bruker støttmateriell og triangulering. Det er i samsvar med Kinge (2006), som skriver at man kan skape "triangulering", ved å ha med fargestifter, bok eller lignende. Spill er derimot ikke anbefalt, da det tar oppmerksomheten bort fra samtalen. Dyregrov (1997) i Ohnstad (1998), støtter derimot bruk av spill, fordi det da er lettere å ha aktivitetsbaserte samtaler for gutter.

5 AVSLUTNING

Oppgaven er bygd opp med utgangspunkt i intervju med to spesialpedagoger som arbeider i to ulike barnehager. Innledningsvis vektlegges det hvilken rolle barnehagen har i dagens samfunn som organisasjon, i forhold til barns stemme, rett til å bli sett og hørt med utgangspunkt i Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2006) og FNs Barnekonvensjon av 1989 (Barne- og familiedepartementet, 1991). Disse føringene viser at barnehagen har et overordnet ansvar for barn i samfunnet, inkludert barns sosiale trening og emosjonelle utvikling. Barns ytringer må høres, de kan ikke oversees. I oppgaven har jeg undersøkt hvordan barnehagen er som arena for barns rett til å bli sett, hørt og lyttet til.

Målet med min studie var å undersøke på hvilken måte samtaler med barn kan bidra til utvikling av god psykisk helse. Utgangspunktet for min problemstilling var også å få se på hva som krevdes av de voksne i arbeidet med barnesamtaler, og hvilken type kommunikasjon og kompetanse som er viktig, for å kunne ha samtaler med barn som skaper utvikling både for barnet og de voksne. Jeg beskrev til slutt hva som krevdes av tilrettelegging for å bruke av barnesamtaler i barnehagen og hvordan barnesamtaler blir brukt i praksis.

For å få etablert en god psykisk helse mener begge informantene at de må fange opp og følge opp barn på et tidlig tidspunkt, og det samsvarer med det Helsedirektoratet (2013) skriver om at barnehagen må optimalisere barnets utviklingsmiljø tidligst mulig for å utvikle robust helse og forebygge skjevutvikling. Informantene legger stor vekt på en anerkjennende holdning, og det å se og lytte til barnet, for å arbeide forebyggende. En del av den anerkjennende holdningen er å beholde «taushetsplikten» overfor barna, og informant forteller ikke videre uten å ha forhørt seg med det aktuelle barnet først. Slik får barna tillit til voksne.

Begge informantene forteller at ønsket deres er at barna skal bygge ut sitt emosjonelle leksikon gjennom voksne som støtter barnas emosjoner i samtale. De vil at barna skal kjenne igjen sine følelser senere i livet og huske at det hjelper å prate med noen, og mener at barna kan få en robust helse ved å lære å leve med erfaringer de har gjort seg. Informant 2 mener at det kan føre til utrygghet hvis barna ikke får satt ord på opplevelser som angår dem, og at mye informasjon kan avdekkes gjennom en samtale. Informant 1 snakket om barnesamtaler som et verktøy de tar med seg, for å bli mer tydelig i sin kommunikasjon, og ved at voksne viser respekt for barnas signaler ved å la barna utforske og hente seg inn igjen, så bidrar voksne til å gi barna en god psykisk helse. Begge informanter har erfart at barna virker "lettet" etter å ha følt seg sett og hørt, og at de ser positive forandringer hos barna både i forhold til ordforråd, sosial og

emosjonell utvikling og selvtillit. Det er lettere for barna å være i barnegruppen, og de kan få et bedre forhold til foreldrene og knytte bånd til personalet i barnehagen. Dette vil sammenlagt kunne være med å sikre god psykisk helse.

Foreldresamarbeidet er blitt bedre etter oppstart av samtaler og informantene har fått gode positive tilbakemeldinger. Foreldrene får gjennom notater som er tatt under samtaler, en innsikt i hva barnet deres går og tenker på, noe som alle foreldre er opptatt av men kanskje ikke har mulighet og kompetanse til å finne ut av. Kommunikasjonen som brukes under samtaler bør være preget av en anerkjennende holdning der barnet er i fokus og det må stilles spørsmål slik at barnet får åpne seg og snakke fritt. Informantene ønsket begge en felles grunnkompetanse for ansatte som benytter seg av barnesamtaler og at de holder seg jevnlig oppdatert på emnet gjennom kurs, litteratur og veiledningsgrupper. Informantene legger vekt på at som voksen må man ha arbeidet med egne opplevelser og erfaringer før man starter med barnesamtaler. Informant 2 mener det må ligge en genuin og oppriktig interesse for barn til grunn for å starte med samtaler, og at de voksne må være bevisst sin rolle og være trygg på det man gjør. Personalet i barnehagen får også trening i å se barnet som subjekt, og informant 2 snakker om at det skjer en utvikling av voksenrollen, ved at man blir bevisst sin egen rolle.

Motivasjon for å starte med barnesamtaler var at informant 2 var interessert i barnas "stemme" og informant 1 mente de minste barn trengte et tilbud når noe skjedde i livet deres som var litt vanskelig. Mål med barnesamtalene er språkutvikling, å sette ord på følelsene sine, kjenne på dem og få etablert et emosjonelt leksikon.

Barnehagene bruker tre typer samtaler, men jeg har lagt vekt på enesamtalen og gruppesamtaler som de mest interessante. Gruppesamtaler som i "snakkehjørnet" og i "snakkekroken" har ansatte etter tur og det føres logg. Gruppene praktiseres to ganger i uken fra 10 minutt til en time og opptil fem barn får være med, tema varierer. Det blir en del fokus på tanker og følelser. På slike samtaler fanger de opp barna som trenger enesamtaler. Ved enesamtaler er rammene klare med blant annet eget rom, musikk, tegnesaker, bøker og saft som "støttmateriell". Foreldrene er underrettet og barna er forberedt. Disse samtaler går over tid etter behov.

Ved gruppe- og enesamtaler får barna en plass der de kan reflektere og utveksle synspunkter, bli sett og hørt. Barna kan føle seg verdsatt etter slike samtaler og føle seg respektert og anerkjent og slik få utviklet en god psykisk helse. Personalet kan også oppdage uheldige forhold som barnet lever under ved jevnlig å ha samtaler med barna. Slik kan de handle tidlig i barnets liv, noe som også vil kunne styrke barnets psykiske helse.

Informantene svarte ikke nødvendigvis helt likt på spørsmålene mine, men jeg tolket det allikevel slik at de var enige om de store linjene og hadde gjort seg mange like erfaringer. Informant 1 har svært lang erfaring og informant 2 har bare et halvt års erfaring. Jeg syns allikevel at de hadde samme plattform i forhold til forståelsen av å bruke barnesamtaler. Informant 2 er påvirket av informant1 som de får veiledning av, men informanten hadde også egne meninger og erfaringer, så jeg tolket svar som en selvstendig enhet. Det er ingen store sprik i de funn jeg har presentert, men hadde jeg valgt barnehager som ikke hadde samarbeidet om emnet, eller ikke hadde arbeidet så grunnleggende og fokusert opp imot dette, kunne resultatene vært annerledes. Etter å ha oppsummert studien sitter jeg igjen med flere besvarte spørsmål en ubesvarte. Prosessen har vist mange gode og dyktige fagpersoner som arbeider med barnesamtaler. De har vist et arbeid som kan være svært krevende for både foreldre, barn og voksne. Ut ifra de funn som er gjort har jeg forståelsen av hvor viktig det er å la barnets stemme bli hørt og tatt på alvor. Jeg opplever at det lar seg gjøre å satse på slike samtaler som er satt i et system, men at det trengs engasjerte og kompetente voksne til for å sikre optimalt utbytte av samtaler. Kompetanse på kommunikasjon er en forutsetning for at barna skal få et stort utbytte av samtaler, og ifølge Kinge (2006) så må det for å skape en god relasjon, utvikles tillit og trygghet hos barnet og de voksne. Det må stilles åpne og undrende spørsmål og være en variasjon mellom samtale og ro til ettertanke. De voksne må for å gjennomføre en barnesamtale også ha en anerkjennende holdning til barnet og til det barnet forteller, slik at barnet får oppleve omsorg, respekt og bekreftelse av egne opplevelser og tanker. En slik framgangsmåte krever kompetente voksne. Informant 1, arbeider med å kurse andre barnehager i arbeidet med barnesamtaler og har forelesninger for studenter på DMMH. De ser en spirende interesse for temaet og arbeidet de har holdt på med i over 10 år. Jeg vil tro at hvis barnehagene i landet hadde forstått hvor betydningsfull disse samtaler kan være for barn og barnets utvikling, så ville flere hadde satt slike samtaler i system. Kunnskapen er på vei ut i barnehagefeltet takket være informant 1 sitt arbeid med å stille seg til disposisjon både for barnehager og DMMH. Jeg håper og tror at kunnskapen blir ytterligere spredt gjennom min masterstudie, som vil være tilgjengelig for alle som ønsker å lese den.

REFERANSELISTE

- Arneberg, P., & Juell, E. Mørk, O. (red.). (2005). *Samtalen i barnehagen*. N.W. DAMM & SØN.
- Bae, B. (2004). *Dialoger mellom førskolelærer og barn-en beskrivende og fortolkende studie*. Oslo: Høgskole.
- Bae, B., & J. E. Waastad. (1992). *Erkjennelse og anerkjennelse. Perspektiver på relasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Barnekonvensjonen (1989): *FNs konvensjon om barns rettigheter*. Barne- og familiedep. 1991 (Q-0648 B).
- Blindheim, A.R. (2008). Hjernen, integrering og traumebehandling. I Dyregrov, (red). *Krisepsykologi i praksis*. Bergen: Fagbokforlaget AS.
- Claussen, C. J. (2010). *Det er noe med den ungen*. Oslo: Sebu forlag.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode-en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal norske forlag. (1 utgave 1993).
- Dyregrov, A. (1997). *Barn og traume*. Bergen: Sigma Forlag.
- Eide, B. J., & Winge, N. (2003). *Fra barns synsvinkel. Intervju med barn- metodiske og etiskerefleksjoner*. Oslo: J.W.Cappelens Forlag a.s.
- Gamst, K. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler, å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gamst, K. T., & Langballe, Å. (1993). *Fokus på dommeravhør*. Redd Barna, Oslo.
- Hafstad, R., & Øvereide, H. (1998). Systemterapeutisk arbeid som utviklingsstøttende dialog. I Sissel Reichelt og Hame Haavind (red.). *Aktiv psykoterapi*. Oslo: AdNotam.
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Idås, E. (2013, 6. juni). – Problembarn overmedisineres. *Adresseavisen*, s. 10.
- Killèn, K. (2007). *Barndommen varer i generasjoner*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kinge, E. (2006). *Barnesamtaler-det anerkjennende samværet og samtalens betydning for barn med samspillsvansker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kirkengen, A. L. (2009). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kloep, M., & Hendry, L. B. (2003). *Utviklingspsykologi i praksis*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kunnskapsdepartementet (2005). *Lov av 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (Barnehageloven)*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Kunnskapsdepartementet (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet: Akademika.
- Kvale, S. (2007). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Larsen, E. (2004). *Miljøterapi med barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lassen, L., & Breilid, N. (2010). *Den gode elevsamtalen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Limstrand, K. (1996). *Elevsamtalen-et bedre grunnlag for læring og utvikling*. Praxis Forlag
- Løkken, G., & Søbstad, F. (2006). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget (1 utgave 2005).
- Meld.st. 18 (2010-2011). *Læring og felleskap*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Moen, T., & Karlsdottir, R. (red.) (2011). *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning*. Trondheim: Tapir Akademika.
- Mæhle, E. (2008). Å ha barnet i fokus. I Dyregrov, (red). *Krisepsykologi i praksis*. Bergen: Fagbokforlaget AS.
- Ogden, T. (2009). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Ohnstad, A. (1998). *Den gode samtalen*. Oslo: Samlaget.
- Piaget, J., & Inhelder, B. (1971). *Barnets psykologi*. København: Hans Reitzel Forlag A/S.
- Postholm, M.B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Raundalen, M., & Schulz, J. H. (2008). *Kan vi snakke med barn om alt?* Pedagogisk forum.
- Rinaldi, C. (2005). I Clark, A, Kjørholt, A.T. & Moss, P. (2005). *Beyond listening: Childrens perspectives on early childhood services*. Bristol: The policy Press.
- Rye, H. (2002). *Tidlig hjelp til bedre samspill* (2.utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget (1 utgave, 2001).
- Skau, G. M. (2011). *Gode fagfolk vokser*. Latvia: Cappelen Damm AS.
- Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Spacks, P.M. (1986). *Gossip*. Chicago: University og Chicago Press.
- Sroufe, A. (1996). *Emotional development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stake, R.E. (1995). *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication, Inc.

Stern, D. N. (2007) *HER OG NÅ. Øyeblikkets betydning i psykoterapi og hverdagsliv*. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Svare, H. (2006). *Den gode samtalen: Kunsten å skape dialog*. Oslo: Pax.

Tannem, D. (1990). *You just dont understand*. New York: William, Morrow ad company, Inc.

Thagaard, T. (2006). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen:Fagbokforlaget.

Wegler, B. (2000). Hvordan vurderer vi troværdigheten af børns udsagn? I. P. Schultz. Jørgensen og J. Kampmann. (red.) *Børn som informanter*. (s 141-146). København: Børnerådet.

NETTSTEDER:

Adressa. 05. 04. 2013. (<http://www.adressa.no/nyheter/innenriks/article7351791.ece>)

Helsedirektoratet. 03. 06. 2013. (<http://helsedirektoratet.no/psykisk-helse-og-rus/rusmiddelarbeid-i-kommunen/forebygging-og-tidlig-hjelp/hjem-barnehage-og-skole/Sider/default.aspx>)

Kunnskapsdepartementet 15. 06. 2013. (<http://www.udir.no/Barnehage/Statistikk-og-forskning/Forskningsrapporter/2012/Hva-mener-barn-om-barnehagen/>)

NOU 2009: 08. 03. 06. 2013. (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2009/nou-2009-08/9.html?id=558086>)

NOU 2009: 1. 19.06.2013 (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/dok/nouer/2009/nou-2009-1/8/1.html?id=542111>)

Christina Eriksen

Låvekra 18

7026 Trondheim

2013-01-08

FORESPØRSEL OM MULIG DELTAKELSE I ET FORSKNINGSPROSJEKT

Mitt navn er Christina Eriksen og jeg er utdannet spesialpedagog. Jeg har tidligere arbeidet som pedagogisk leder i barnehage i 6 år, og arbeider nå som spesialpedagog og studerer ved NTNU/DMMH, der jeg tar min mastergrad i spesialpedagogikk. I den forbindelse skal jeg skrive om temaet "Samtaler med barn", og har en forespørsel om du, eller en av dine medarbeidere kan tenke seg å være med i prosjektet. For å få mest mulig pålitelige data har jeg satt noen kriterier for mine informanter:

- Utdannet førskolelærer/spesialpedagog
- Må ha arbeidet med tema "barnesamtaler" i minimum 1/2 år.
- Må ha arbeidet i barnehagen sammenhengende i 1 år.

I denne studien er jeg interessert i å undersøke hvilke erfaringer informant har gjort seg med bruk av barnesamtaler i barnehagen, og jeg bruker intervju som metode. Jeg har på forhånd utarbeidet en intervjuguide. Min hovedproblemstilling er,

"Hvordan kan samtaler med barn bidra til utvikling av god psykisk helse?".

Selve intervjuet vil dreie seg om informants erfaringer, hvilke tanker og refleksjoner hun/han har gjort seg, og hvilken effekt disse samtaler med barn kan ha for barn. Min underproblemstilling er,

"Hvordan kan barnehager legge til rette for bruken av barnesamtaler?".

På den bakgrunn ønsker jeg også å stille spørsmål rundt organiseringen av disse samtalene. Intervjuet vil av praktiske årsaker bli tatt opp på lydband, og data vil bli behandlet konfidensielt og slettet etter bruk. I rapporten vil det bli brukt fiktive navn. Datamaterialet jeg samler inn vil jeg bruke i analysen i oppgaven min, og koble opp mot relevant teori.

Intervjuet vil ta fra halvannen til to timer, og vil foregå i slutten av januar måned i samråd med informant. Deltakelsen er frivillig og det er anledning til å trekke seg under hele prosessen om det er ønskelig, uten å oppgi noen grunn til det.

Min veileder er Bodil Mørland ved DMMH. Veileder kan nås på telefonnummer: 73 80 52 22, eller mail: bom@dmmh.no. Hvis det er ønskelig med mer informasjon kan jeg nås på mobil: 95943567, eller mail: chre@stud.ntnu.no. Jeg tar kontakt ca. en uke etter du/dere har mottatt dette infobrev for å få svar, og eventuelt avtale tidspunkt for intervju.

Med vennlig hilsen Christina Eriksen

SAMTYKKEERKLÆRING

Informant har mottatt informasjon om prosjektet, ”*Samtaler med barn*”, og gir samtykke til å delta i prosjektet.

Underskrift

Sted/dato

Takker for at du ønsker å være med på dette forskningsprosjektet.

Med vennlig hilsen

Christina Eriksen

INTERVJUGUIDE

1. Innledningsspørsmål

- Hva er din utdanning, evt. videreutdanning?
- Hva er din stilling?
- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
- Hvor lenge har du brukt samtaler med barn i strukturerte og ustrukturerte sammenhenger?

Personalet og bruk av barnesamtalen

2. Hvilken kompetanse har ansatte i denne barnehagen i forhold til bruk av samtaler med barn?

- Eksterne kurs, interne kurs?
- Litteratur?
- Utdanning?

3. Hvilke ansatte arbeider med de strukturerte samtalene med barn?

- Hvorfor akkurat disse ansatte?

4. Får du veiledning i bruk av barnesamtaler?

- Evt. av hvem?
- Hvis det blir gitt veiledning, på hvilken måte er veiledningen nyttig/positivt
- Hvis ikke veiledning, ønskes dette?
- På hvilken måte?

5. På hvilken måte holder du deg oppdatert på temaet barnesamtaler?

- Kurs?
- Internett?
- Litteratur?
- Samtalegrupper?
-

Bakgrunnen for at barnehagen har fokus på samtaler med barn.

6. Kan du fortelle litt om bakgrunnen for at samtaler med barn ble et satsingsområde for barnehagen?

- Hvem tok initiativ?
- Hva var motivasjonen?
- Hvorfor ble det fokus akkurat på dette tidspunkt?
- Var det spesielle behov hos Barnegruppen?

- Nye ansatte, kurs, eller innspill fra andre?
-

Pedagogisk planleggingen/organisering av barnesamtalen

7. Hvordan gjennomføres disse samtaler?

- Hvor ofte?
- Tidspunkt?
- Oppdeling?
- Hvor finner samtalenes sted?
- Hvor lang tid er avsatt?

8. På hvilken måte er barnesamtalen integrert i den pedagogiske planleggingen?

- I årsplan?
- I månedsplaner?
- Organisering?
- Evalueringer?

Bruken av barnesamtaler

9. Hvilke barn får mulighet til å benytte seg av disse samtalenes?

- Alle barna?
- Barn med spesielle behov?
- Barn i konflikter?
- Finnes forskjell i alder på barna som benytter seg av samtalenes, og eventuelt hvilke?
- Hvordan er fordelingen i alder mellom gutter og jenter?
- Finnes forskjell på emner som det blir snakket om i forhold til kjønn, og eventuelt hvilke?

10. Hva er mål/hensikten med barnesamtaler?

- Hva ønskes oppnådd?
- Hvordan brukes samtalenes i videre arbeid?
- Blir noe nedskrevet?
- Tatt med i videre arbeid?
- På foreldresamtaler?

11. Hvilke støttemateriell brukes evt. under samtalenes?

- Tilgjengelige leker, dukker, bilder o.l

12. Kan du fortelle litt om hva som kommer fram i slike samtaler?

- Hverdagslige hendelser?
- Mer alvorlige hendelser?
- Forhold hjemme?

13. Hvordan opplever du at barna reagerer på samtalenes?

- Før og etter samtalen?
- På sikt?

- Syns du det virker noe lettere for barna å fortelle om det som er vanskelig etter samtalen, eller er det som før?
- Hvordan oppleves relasjonene til de voksne som gjennomfører samtalene i etterkant av samtalene?

14. Hvordan har disse samtalene påvirket barnegruppen?

- Relasjonene barna imellom?
- Forholdet til barnet-foreldrene?

15. På hvilken måte har disse samtalene forandret forholdet ditt til barna?

- I forhold til enkeltbarnet?
- I forhold til barnegruppen?
- Hvordan har samtalene forandret ditt syn på barn generelt?

16. Blir disse organiserte barnesamtalene brukt i tillegg til det planlagte arbeidet med barn som har spesielle behov, eller inngår samtalene som en del av det spesialpedagogiske arbeidet?

17. I hvilken grad er foreldre involvert i disse samtalene?

- Hvilken info er gitt?
- Brukt i foreldresamtaler?

17.1 Hva er tilbakemeldingene fra foreldre?

Førskolelærers/spesialpedagogens erfaringer

18. Kommunikasjon er viktig for å utvikle sosiale ferdigheter og for den emosjonelle utviklingen.

Hvilke erfaringer har du gjort deg med at samtaler med barn er forebyggende for sosiale og emosjonelle vansker?

19. Tidlig innsats er et begrep som det er stort fokus på for tiden, og Barne-, likestillings- og inkluderingsdirektoratet sier at barnehagen må legge til rette for et optimalt godt oppvekstmiljø så tidlig som mulig, for at barna skal utvikle en robust psykisk helse og hindre skjevutvikling.

Kan du si noe om på hvilken måte barnesamtaler kan utgjøre en reel forskjell for å hindre skjevutvikling?

20. Helsedirektoratet skriver på sine nettsider at god psykisk helse er viktig for å ha det bra, og grunnlaget for psykisk helse blir lagt allerede første leveår.

Hva tenker du om at barnesamtaler kan bidra til en god psykisk helse?

21. Gode relasjoner er viktig for barns helhetlige utvikling.

Hvilken erfaring har du med at samtaler med barn kan styrke relasjonen mellom barnet og de voksne?

22. Vanskelige tema kan komme opp i en samtale med barn.

Hvordan opplever du å snakke om vanskelige tema?

Hvordan tror du barnet opplever det?

Hvilken erfaring har du med tema, som ikke egner seg å ta opp i organiserte samtalestunder, og hvordan blir det handtert når visse tema kommer opp?

23. Kan du nevne spesielle erfaringer du har gjort deg med bruk av barnesamtaler?

- Gode
- Negative
- utfordringer

24. Er det noe du ønsker å tilføye, eller utdype?

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Bdíl Mørland
Pedagogisk institutt
NTNU
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 01.03.2013

Vår ref:33283 / 3 / MSI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 08.02.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

33283	Barnesamtaler
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Bdíl Mørland
Student	Christina Eriksen

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdis Nantvedt Kvalheim

Marte Sivertsen

Kontaktperson: Marte Sivertsen tlf: 55 58 33 48
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Christina Eriksen, Låvekra 18, 7026 TRONDHEIM

Awdelingskontorer / District Offices

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrr.svarval@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVI, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmas@svi.ut.no